

YAPAY ZEKÂNIN KULLANIMINDAN KAYNAKLI SORUNLARIN GÖÇ HUKUKUNA ETKİSİ

*The Impact of Problems Arising
from the use of Artificial Intelligence on Immigration Law*

Necip Fazıl AKBURAKCI*

Özet

Dünyada teknolojinin gelişimiyle beraber eğitim, sağlık, güvenlik ve hukuk gibi birçok alanda değişiklikler ve gelişmeler olmaktadır. Bu alanları etkileyen en önemli faktör sistemlerin otomatikleşmesi ve yapay zekâdır. Yapay zekâyla eğitim hizmetleri kişiselleştirilmiş, sağlık hizmetlerinde daha iyi tedaviler sunulmuş ve güvenlik alanında suçluların tespiti kolaylaşmıştır. Ancak her teknolojinin kusurları olduğu gibi yapay zekânın da kendine has birtakım sorunları bulunmaktadır. İşte bu sorunlar hukuk alanını etkilemekte ve bilhassa temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilmesi gibi sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Yapay zekâ sistemleri göç alanında Almanya, Kanada, Avustralya ve Amerika Birleşik Devletleri gibi birçok ülke tarafından kullanılmaktadır. Ayrıca yapay zekâ, uluslararası kuruluşlar tarafından da kullanılmaktadır. Bu ülke ve kuruluşlar, yapay zekâyı kişilerin içinde bulundukları zor durumdan faydalanarak, deneysel bir biçimde kullanmaktadır. Bu kişiler, haklarında alınan kararlar için dava açtıklarında verilen kararın sadece bir insana ait olmadığını öğrenmişlerdir. Kararlar, yapay zekâ destekli bir şekilde alınmaktadır. Çalışma, yapay zekânın göç hukukunda kullanımından kaynaklı sorunlara odaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç hukuku, yapay zekâ, otomatik karar alma mekanizmaları, insan hakları, idari usul

Abstract

With the development of technology in the world, there are changes and developments in many areas such as education, health, security and law. The most important factor affecting these areas is the automation of systems and artificial intelligence. With artificial intelligence, education services have been personalized, better treatments have been provided in health services and detection of criminals in the field of security has become easier. However, as every technology has its flaws, artificial intelligence has its own problems. These problems also affect the field of law and lead to consequences such as violations of fundamental rights and freedoms. Artificial intelligence systems are used in the field of immigration by many countries such as Germany, Canada, Australia and the United States. Artificial intelligence is also used by international organizations. These countries and organizations use artificial intelligence in an experimental way by taking advantage of the difficult situation that people are in. When these individuals filed

➤ Bu makale Etik Kurul iznine tabi değildir/This article is not subject to Ethics Committee permission.

➤ Makale Geliş Tarihi/Article Received Date: 09.02.2025

➤ Yayın Kurulu Kabul Tarihi/Editorial Board Acceptance Date: 22.07.2025

* Arş. Gör., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, necipfazilakburakci@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-3649-3906>

a lawsuit for the decisions taken against them, they learned that the decision made was not just a human decision. Decisions are made with the support of artificial intelligence. The study focuses on the problems arising from the use of artificial intelligence in immigration law.

Keywords: Migration law, artificial intelligence, automated decision-making mechanisms, human rights, administrative procedure

GİRİŞ

Göç hukukunda yapay zekâ sistemlerinden kaynaklı sorunların ortaya çıkmasındaki en büyük sebep, göçmenlerin bulunduğu zor durumdan yararlanılmasıdır. Bu durum öyle ileri bir noktaya ulaşmıştır ki, göç alanında “*Göç Sistemlerinin Otomatikleştirilmesinde Deneyler*” adlı bir eser dâhi telif edilmiştir¹. Bu eserde İngiltere’de göç alanında kullanılan bazı otomatik sistemlerden bahsedilmektedir ve göçmenler, kendileri üzerinde otomatik sistemlerin kullanıldığını açtıkları dava sonucunda öğrenmişlerdir. Ayrıca Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), mültecilerin biyometrik verilerini işleyerek biyometrik kimlik kartı vermektedir. Eğer mülteciler biyometrik kimlik kartını almazsa, mültecilerin gıda, su ve barınma gibi ihtiyaçları karşılanmamaktadır. Nihai olarak yapay zekâ sistemleri, göçmenlere vize, çalışma izni veya mülteci statüsü verilmesi amacıyla kullanılmaktadır.

Çalışmamızın konusu yapay zekâ sistemlerinin göç hukukuna etkisidir. Bu sebeple ilk bölümde neden yabancı değil de göçmen kavramı kullanıldığı anlatılacaktır. Göçmen kavramına yüklenen anlamın Türk literatürü ile yabancı literatürdeki farklılığı açıklanacaktır. Son olarak göç hukukunun kapsamına kısaca değinilecektir.

İkinci bölümde ise yapay zekâ sistemlerinin göç hukuku alanında ortaya çıkarıldığı temel sorunlar açıklanmıştır. Bunlar şeffaflık sorunu, kirli veri sorunu ve kişisel veriler sorunudur. Bu sorunlara ilişkin detaylı bir inceleme yapılmış ve sorunların anlaşılması için farklı ülkelerdeki somut olaylardan örnekler verilecektir.

Üçüncü bölümde ise göç hukuku alanında Kanada’da, Avrupa Birliğinde ve Almanya’da kullanılan yapay zekâ sistemleri anlatılacaktır ve bu sistemlerin mahkeme kararlarında nasıl değerlendirildiği hakkında açıklamalarda bulunulacaktır. Kanada’da Chinook, Avrupa Birliğinde iBorderCtrl ve Almanya’da DIAS adlı bir yapay zekâ kullanılmaktadır. Chinook, Kanada’da geçici ikamet başvuruları hakkında sınıflandırma ve özet yapması amacıyla kullanılan bir yazılımdır. Bu yazılımın yapay zekâ olup olmadığı hakkında tartışmalar söz konusudur. Bu konuda hükümetin, avam kamarasının ve mahkemelerin açıklamalarına yer verilecektir. Chinook adlı yapay zekâ, şeffaflık sorunu açısından irdelenmeye değerdir. İkinci incelenen yapay zekâ iBorderCtrl ise Avrupa Birliğine kara sınırlarından geçen Avrupa Birliği üyesi olmayan ülke vatandaşlarının kontrolü amacıyla kullanılmaktadır. Bu yazılımın şeffaflığa ilişkin sorunları olması sebebiyle incelenmesi gereklidir. Avrupa

¹ Jack Maxwell ve Joe Tomlinson, *Experiments in Automating Immigration Systems* (1. Baskı, Bristol University Press 2022).

Birliğinden bağımsız olarak Almanya’da göç alanında ulusal yapay zekâ sistemleri kullanılmaktadır ve bu sebeple anlatılmaya değerdir. Almanya’da sığınma başvurularında DIAS adlı bir yapay zekâ sistemi kullanılmaktadır. Ayrıca sığınma başvurularında cep telefonları yapay zekâ ile analiz edilmektedir. Her iki sistem başvuranın uyruğunu belirlemeye yönelik tasarlanmıştır. Cep telefonunun yapay zekâ ile analiz edilmesine ilişkin bir de karar incelemesi yapılmıştır.

Nihai olarak yapay zekâ sistemlerinin sorunlarından bahsedilerek, göç hukuku alanında ortaya çıkardığı sonuçlar incelenecektir. Ayrıca bu konuya ilişkin mahkeme kararları ele alınacaktır.

I. GÖÇ HUKUKU KAVRAMI

Devletlerin politikalarını göç kavramı üzerinden şekillendirmeye başlamaları neticesinde göçmen kavramı zihinlerde yer etmeye başlamıştır. Bunun esaslı sebebi dünyanın birçok yerinde yaşanan savaşlar, çatışmalar ve insani krizler sonucunda bireysel veya toplu olarak insanların isteyerek ya da istemeyerek göç etmesidir. Ancak insanların göç etmesinin sebepleri bunlarla sınırlı değildir. İnsanlar eğitim amacıyla ya da ekonomik veya kültürel sebeplerle de göç edebilmektedir². Öyle ki göçmenlere ilişkin politikaların belirlenmesinde düzenli ve düzensiz göçmen ayrımı yapılmaktadır. Düzenli göçmenlere yasal; düzensiz göçmenlere yasal olmayan göçmen de denilmektedir³. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 3. maddesinin 1 bendine göre göç “...yabancıların, yasal yollarla Türkiye’ye girişini, Türkiye’de kalışını ve Türkiye’den çıkışını ifade eden düzenli göç ile yabancıların yasa dışı yollarla Türkiye’ye girişini, Türkiye’de kalışını, Türkiye’den çıkışını ve Türkiye’de izinsiz çalışmasını ifade eden düzensiz göçü ve uluslararası korumayı” ifade etmektedir.

Yurt dışındaki bazı eserler “Immigration Law (Göç Hukuku)”⁴ ve “Immigration and Refugee Law and Policy (Göç ve Mülteci Hukuku ve Politikası)”⁵ gibi isimlerle telif edilmektedir. Türkiye’de de “Göç-İltica ve Sığınma Hukuku”⁶ ve “Avrupa Birliği Göç Hukuku Reformunda Düzensiz Göçmenlerin Statüleri”⁷ adlı kitaplar kaleme alınmıştır.

Dünyada farklı ülkelerde ve ülkemizde yabancılar hakkındaki faaliyetler idareler tarafından gerçekleştirilmektedir. Yabancılarla ilişkin faaliyetleri, Kanada’da

² Türkan Melis Parlak, *Avrupa Birliği Göç Hukuku Reformunda Düzensiz Göçmenlerin Statüleri* (1. Baskı, Seçkin 2022) 24.

³ Nuray Ekşi, *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku* (5. Baskı, Beta 2018) s. 1.

⁴ Kurzban Ira J., *Kurzban’s Immigration Law Sourcebook* (8. Baskı, American Immigration Law Foundation 2002).

⁵ Stephen H Legonsky ve Cristina M Rodriguez, *Immigration and Refugee Law and Policy* (5. Baskı, Foundation Press 2009).

⁶ Işıl Özkan, *Göç-İltica ve Sığınma Hukuku* (5. Baskı, Seçkin 2023).

⁷ Parlak (n 2).

Göçmen, Mülteciler ve Vatandaşlık Bakanlığı, İngiltere’de İçişleri Bakanlığı bünyesinde Vizeler ve Göç İdaresi ve Almanya’da Göçmenler ve Mülteciler Federal Ofisi yürütmektedir. Türkiye’de ise bu faaliyetler İçişleri Bakanlığı bünyesindeki Göç İdaresi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi(CBK)’nin 158. maddesinde Göç İdaresi Başkanlığının görevi “...*yabancıların Türkiye’ye giriş ve Türkiye’de kalışları, Türkiye’den çıkışları ve sınır dışı edilmeleri, uluslararası koruma, geçici koruma ve insan ticareti mağdurlarının korunmasıyla ilgili iş ve işlemleri yürütmek...*” şeklinde ifade edilmiştir. Burada Göç İdaresi Başkanlığının sadece yurtiçinde görev yaptığı akla gelebilir. Ancak Göç İdaresi Başkanlığı 4 sayılı CBK’nın 163. maddesine göre konsolosluklarda ve büyükelçiliklerde yurtdışı teşkilatı kurabilir. Büyükelçiliklerde göç müşavirleri, konsolosluklarda göç ataşeleri görev yapmaktadır.

Yabancı veya göçmen kavramının kullanılmasında ülkelerin göç alma oranları dikkate alınmaktadır; Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Almanya ve Kanada gibi fazla göç alan ülkelerde göçmen kavramının kullanımı yaygınken, diğer ülkelerde yabancı kavramı tercih edilmektedir. Türkiye’nin bir göçmen ülkesi olmadığı, dolayısıyla göçmen kavramının kullanılamayacağı ifade edilmiştir⁸. Ancak Türk hukukunda 5543 sayılı İskân Kanunu’nda her ne kadar sadece Türk soylu ve Türk kültüründen olanların göçmen olacağı kabul edilse de başka ülkeler açısından göçmen kavramı farklı anlamlara gelebilmektedir. Türk hukuku dışında göçmen kavramı, Ekşi’ye göre “*bir ülkede bulunan yabancıları ifade eden genel bir kavramdır*”⁹. Zaten çalışmamız kapsamında yoğun göç alan ve göç alanında yapay zekâ kullanılan ülkeler anlatılacağından çalışmamız açısından göç hukuku kavramının kullanılmasının daha isabetli olacağını düşünmekteyiz.

Bu açıklamalardan sonra göç hukuku kapsamında idarelerin yaptığı faaliyetleri kısaca açıklamak yerinde olacaktır.

Birçok ülkenin göç hukuku alanında kanunu vardır. Almanya’da yabancılar hukuku kavramının olumsuz karşılanması üzerine daha çok ikamet veya göç hukuku kavramları kullanılmaya başlanmıştır¹⁰. Almanya’da yabancıların ülkede kalabilmeleri, çalışabilmeleri ve entegrasyonları amacıyla Yabancıların Federal Bölgede İkamet Etmesi, Çalışması ve Entegrasyonu Hakkında Kanun (İkamet Kanunu) (Act on the Residence, Economic Activity and Integration of Foreigners in the Federal Territory) (Residence Act- AufenthG) yürürlüğe girmiştir. Bunun yanında sığınma (iltica) hakkına önem verilmesi sebebiyle İltica Kanunu (Asylum Act- Asylgesetz) ayrıca düzenlenmiştir¹¹. Amerika’da göç hukukundaki esaslı düzenleme adından da

⁸ Hacı Can ve Ekin Tuna, *Yabancılar Hukuku* (1. Baskı, Adalet 2022) s. 23.

⁹ Parlak (n 2) 25 vd.; Ekşi (n 3) s. 5.

¹⁰ Hacı Can, *Almanya’da Yabancıların İkameti, Kazanç Sağlayıcı Faaliyeti ve Entegrasyonu (Aufenthalt, Erwerbstätigkeit Und Integration von Ausländern in Deutschland)* (1. Baskı, Adalet 2023) s. 22.

¹¹ ibid s. 23-24.

anlaşılacağı üzere Göçmenlik ve Vatandaşlık Kanunu (Immigration and Nationality Act)'dur. Bu Kanun genel hükümler, göç, vatandaşlığa geçiş, mülteci yardımı ve yabancı teröristlerin ülkeden uzaklaştırılması olmak üzere beş kısımdan oluşmaktadır. Yine göç hukuku alanı Kanada'da Göçmen ve Mülteci Koruma Kanunu (Immigration and Refugee Protection Act) ile düzenlenirken, Avustralya'da 1958 tarihli Göç Kanunu (Migration Act 1958) ile düzenlenmiştir.

Bu Kanunlarda vize ve ikamet almanın şartlarının ve usullerinin neler olduğu, çalışma izinlerinin nasıl alınabileceği, hangi hallerde vatandaşlık alınabileceği gibi konular düzenlenmektedir. Ayrıca bu izinlerin hangi hallerde geri alınacağı veya iptal edileceği de düzenlenmektedir. Bu kanunlara tabi olan kişilerin hangi sebeplerle ülkeye alınmayacağı, sınır dışı edileceği veya haklarında ülkeye giriş yasağı konulacağı da düzenlenmektedir. Son olarak kimlerin uluslararası koruma statüsüne girebileceği ve hangi haklardan yararlanabilecekleri düzenlenmiştir. Kanunlarda bulunan bu hususların şartları, usulleri ve sonuçları çalışmamızın kapsamını aşmakta olduğundan bu kadarını aktarmakla iktifa ediyoruz.

II. YAPAY ZEKÂ SİSTEMLERİNİN KULLANILMASINDAN KAYNAKLI SORUNLAR

Otomatik karar alma mekanizmalarının yapay zekâyı kapsayıp kapsamadığına ilişkin tartışmalar söz konusudur. Ancak Avrupa Konseyi'nin "*Yapay Zekâ ve İdare Hukuku*" adlı raporunda yapay zekâ otomatik karar alma mekanizmaları kapsamındadır¹². Biz de yapay zekâları bu kapsamda görmekteyiz ve çalışma kapsamında gerekli olduğu yerlerde ilgili mevzuata değineceğiz. Yapay zekâyı ilişkin belli sorunlar söz konusudur. Bu sorunlar açıklandıktan sonra yapay zekâ sistemlerinin kullanımına ilişkin Kanada, Avrupa Birliği ve Almanya örnekleri incelenecektir. Ayrıca bu sistemlerle ilgili mahkeme kararları da değerlendirilecektir.

Göç alanında yapay zekânın etkin kullanımından kaynaklı olarak temel hak ve özgürlükleri etkileyen birçok sorun çıkmaktadır. Bunlar şeffaflık sorunu, kirli veri (dirty data) ve kişisel verilerin korunması sorunudur. Bu hususları ayrı birer başlık altında irdeleyeceğiz.

A. Şeffaflık Sorunu

Karar almada yapay zekâ sistemlerinin kullanılmasında şeffaflık iki şekilde anlaşılabilir. Birincisi sistemin şeffaflığı, ikincisi ortaya çıkan sonucun şeffaflığıdır¹³. Sistemin şeffaflığı, bir kararın altında yatan algoritmalar, kurallar ve hesaplamalarla

¹² Dursun Çelik, 'Tam Otomatikleştirilmiş İdari İşlemler' (2024) 28 Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 413, 423; Johan Wolswinkel, 'Artificial Intelligence and Administrative Law' (Council of Europe 2022) 8.

¹³ Peter Parycek, Verena Schmid ve Anna-Sophie Novak, 'Artificial Intelligence (AI) and Automation in Administrative Procedures: Potentials, Limitations, and Framework Conditions' (2023) 15 Journal of the Knowledge Economy 8390, 8404.

ilgilidir. Sistemin teknik alt yapısının anlaşılabilmesi için algoritma bileşenleri, veri tabanları, eğitim modelleri ve verilerin yayınlanması gerekir. Ancak bunun önüne bazı engeller çıkabilir. Örneğin ticari sırrın korunması kapsamında sisteme ilişkin verilerin açıklanmasından kaçınılabılır¹⁴. Sonucun şeffaflığı ise alınan kararın neden alındığının, amacın ne olduğunun ve hatalı olup değişmesi gereken verilerin neler olduğunun açıklanması neticesinde sağlanır¹⁵.

Yapay zekâların şeffaflığı açısından teknik anlamda şeffaflık, hukuki anlamda şeffaflık ayrımı da yapılmaktadır. Teknik anlamda şeffaflık problemi, sistemin neyi neden yaptığının anlaşılabilmesidir. Hatta yapay zekâyı üretenlerin dâhi yapay zekânın neden belli bir sonuca ulaştığını anlayamadığı durumlar söz konusu olmaktadır¹⁶. Hukuki anlamda problem ise iki sebepten kaynaklanır. Birincisi idare, yapay zekânın nasıl çalıştığına ilişkin veriyi kamu düzeni sebebiyle vermeyebilir. İkincisi ise yapay zekâyı üreten bir özel hukuk tüzel kişisi fikri mülkiyet sebebiyle verilerin açıklanmasını istemeyebilir. Bu iki durumda da şeffaflık hukuki sebeplerden ötürü engellenmiş olabilir¹⁷.

Yapay zekânın şeffaf olabilmesi için anlaşılabilirlik, izlenebilirlik ve açıklanabilirlik unsurlarının varlığı aranır. Yapay zekâ kullanıldığında konunun uzmanları, kullanıcılar ve herhangi bir şekilde etkilenenler açısından yeterince anlaşılır olmalıdır. Yapay zekânın tasarımı, geliştirilmesi ve kullanımı için sorumlulukların açıkça tanımlanması, yapay zekânın tutarlı bir şekilde kullanılması ve yapay zekânın işleyişinin her bir aşamasının izlenebilir olması gereklidir. İdareler, yapay zekâ kullanımında kamu düzenine, milli güvenliğe ve devlet sırrına ilişkin bilgiler hariç olmak üzere geriye kalan bütün bilgileri açıklamalıdır¹⁸.

Kara kutu problemi olarak da bilinen yapay zekâların açıklanabilirliği sorunu hakkında biraz daha bilgi vermek gereklidir. Sadece makine öğrenmesi ile çalışan yapay zekâların belli alt türlerinde açıklanabilirlik seviyesi yüksekken, derin öğrenme ile çalışan yapay zekâlarda bu seviye düşüktür¹⁹. Açıklanabilirlikle ilgili sorun sadece sebep-sonuç ilişkisinin anlaşılabilmesi değildir, aynı zamanda yapılan açıklamanın kendisi de anlaşılabilir olabilmektedir²⁰. Zira yapay zekânın verdiği sonuçların anlaşılması zaten güçken bir de yapılan açıklamanın teknik olması sonucunda yapay zekâ ile alınan kararlar daha da anlaşılabilir olmaktadır. İşte bu

¹⁴ ibid 8405.

¹⁵ ibid 8406.

¹⁶ Lucia Nalbandian, 'An Eye for an "I:" A Critical Assessment of Artificial Intelligence Tools in Migration and Asylum Management' (2022) 10 Comparative Migration Studies 1, 12; Ahmet Yayla, *İdare Hukuku Bakımından Yapay Zekâ* (1. Baskı, Seçkin 2023) 111.

¹⁷ Nalbandian (n 16) 13; Yayla (n 16) 111.

¹⁸ Francesca Bignami, 'Artificial Intelligence Accountability of Public Administration' (2022) 70 The American Journal of Comparative Law i312, i328.

¹⁹ Yayla (n 16) 111.

²⁰ ibid.

sebeplerle yapay zekâ hakkında olabildiğince ticari sırlara ve kamu düzenine halel getirmemek şartıyla açıklanabilirliğin sağlanması gereklidir.

Yayla, açıklanabilirliğin gerekli olduğunu ama yapay zekâ hakkında her şeyin bilinmesine de ihtiyaç olmadığını şu şekilde ifade etmektedir²¹: “*Denilebilir ki, nasıl bir kamu görevlisinin idari işlem tesis ederken aklından geçenlerin hepsini bilmek gerekmiyorsa YZ sisteminde de tüm işleyişin apaçık ortada olması şart değildir*”²². Yazar, birey hakkındaki işlemin sebebinin makul bir biçimde açıklanmasını yeterli görmektedir²³.

Yapay zekâların şeffaflığı sorunu hakkında somut örnekler vermek mümkündür. Örneğin ABD’de göçmenlerin kaçma riski ve kamu güvenliğine yönelik olarak İç Güvenlik Bakanlığı tarafından “*Risk Sınıflandırma Değerlendirmesi (Risk Classification Assessment) (RCA)*” adlı yapay zekâ kullanılmaktadır. Bir grup akademisyen bu yapay zekâ sistemin kaynak koduna, idari kayıtlara erişim hakkı kapsamında erişip erişemeyeceklerini öğrenmek için bilgi edinme başvurusunda bulunmuş ve itiraz sürecinden sonra üç yıl boyunca mahkemenin karar vermesini beklemişlerdir. Davanın sonuçlanmasıyla beraber her ne kadar sistemin kaynak koduna erişemeseler de ABD Savcılığıyla yapılan müzakere sonucunda belli belgeler yayımlanmıştır²⁴.

İkinci bir örnek ise “*Göç Sistemlerinin Otomatikleştirilmesinde Deneyler*” adlı eserde anlatılan İngiltere’de öğrencilerin vizelerinin iptali hakkındaki bir olaya ilişkindir. Eğitim almak için İngiltere’ye gelen ve sonrasında vize almak için başvuruda bulunan on binlerce öğrencinin İngilizce yeterlilik sınavında kopya çektiği yapay zekâ sistemlerle tespit edilmiştir. Kopya çektiği iddia edilen bu öğrencilerin vizeleri iptal edilmiş veya kısıtlanmıştır. Bu öğrencilerin açtıkları davalar Educational Testing Service (ETS) davaları olarak bilinmektedir²⁵.

Öğrenciler hakkında yapılan TOEIC (Test of English for International Communication) sınavına ilişkin açıklamalarda bulunmak gereklidir. TOEIC okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerinin ölçüldüğü bir sınavdır. TOEIC sınavlarında birçok kişinin farklı yöntemlerle kopya çektiğine dair şüpheler söz konusu olmuştur²⁶. Bunun üzerine hangi kişilerin hile yaptığını anlayabilmek için ABD menşeli ETS şirketinin sunduğu ses tanıma sistemi getirilmiştir. TOEIC testindeki ses tanıma sistemi üç aşamadan oluşmaktadır. TOEIC sınavının konuşma bölümü kayıt altına alınmıştır ve ses tanıma sistemi, öğrencinin yerine sınava başkasının

²¹ ibid 117–118.

²² ibid 118.

²³ ibid.

²⁴ Bignami (n 18) i335–i336.

²⁵ Maxwell ve Tomlinson (n 1) 6–7. Eserin adında geçen deneyler ifadesinin seçilmesi bilinçlidir ve göç hukukunda kullanılan yapay zekâlar hakkında ortaya çıkan birçok sorunu açıklamaktadır. Devletler kullanacakları yapay zekâları öncelikle vatandaşı olmayan bilhassa zor durumdaki göçmenler açısından kullanmaktadır.

²⁶ ibid 7.

girip girmediğini, hile yapıp yapmadığını tespit etmiştir. Bu tespitten sonra iki insan denetçi sistemin hileli olarak tespit ettiği sınavları manuel olarak değerlendirmiştir. Her ikisi de sistemin kararını onaylarsa sınav geçersiz olmakta; ancak şaibeli bir durum varsa kişinin sınavı şüpheli olarak işaretlenmektedir²⁷. TOEIC sınavında kullanılan bu ses tanıma sisteminin öğrenciler hakkında verdiği kararların hatalı çıkmasının en önemli sebebi sistemin İçişleri Bakanlığı tarafından düzgün bir şekilde test edilmemesidir. Küçük bir heyet bu sistemin kullanılabilirliğini onayladıktan sonra İçişleri Bakanlığı kullanmaya başlamıştır. Ayrıca kullanılan sistem hakkında gizli toplantılar yapılmıştır²⁸.

Öğrenciler İçişleri Bakanlığının vizelerini iptal etmesi veya sınırlandırmasına itiraz etmeye başladığında gerçekler ortaya çıkmıştır. Açılan davalar üzerine bu sistem hakkındaki veriler ETS tarafından ticari sır olması sebebiyle açıklanmamıştır²⁹. Yüksek Mahkeme (Upper Tribunal)³⁰, ticari sırların açıklanmamasını hafif derecede şaşırtıcı bulmuştur³¹. Kayıtların saatini, tarihini ve yerini belirlemek için kullanılabilecek bir veri olmadığı ortaya çıkmıştır. Belirli bir kişi ile ses dosyası arasında tanımlayıcı bir bağlantı da bulunamamıştır. Diğer bir ifadeyle kişi ile yapılan sözlü sınav eşleştirmesi hatalıdır. Öyle ki hatalı veriler bununla da sınırlı değildir. İçişleri Bakanlığı kendi tuttuğu manuel kayıtlar ile ETS'nin mahkemeye sunduğu elektronik sistem kayıtlarını karşılaştıran “Lookup Tool (Arama Aracı)” adlı bir tablo hazırlamıştır. Bu tabloya göre göç kanununa göre İngilizce yeterlilik sınavına girmemesi gereken kişilerin isimleri dâhi yer almıştır. Ayrıca bazı kişilerin uyrukları da yanlış tespit edilmiştir. Sınava girdiği iddia edilen kişilerin, o sırada başka yerde olduklarını gösteren resmi belgeler (örneğin makbuzlar) de söz konusudur³². Görüldüğü üzere hem şeffaf olmayan bir sistemin kullanılması hem de sistemde hatalı verilerin kullanılması neticesinde ilgili öğrencilerin vizeleri iptal edilmiştir.

Bir başka örnek ise Eyal Weizman isimli bir şirket sahibi hakkındadır. Londra merkezli Forensic Architecture adlı araştırma ajansının kurucu direktörü olan Eyal Weizman, ajansın ABD’de ofisini açmak için ABD’ye gitmeden önce, Pakistan’da CIA (Central Intelligence Agency) drone saldırısı ve siyahi ABD vatandaşlarının

²⁷ ibid 8–9.

²⁸ ibid 11.

²⁹ ibid.

³⁰ İngiliz üst mahkemesidir ve dairelerinden birisi İltica ve Göç Dairesi’dir. Meltem İneli Çiğer, ‘Silahlı Çatışma Durumlarında Ayrım Gözetmeyen Şiddet Hareketlerinden Kaçan Kişilerin Avrupa Birliği Hukuku ve Türk Hukukunda İkincil Korunması’ (2018) 20 Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 199, 213.

³¹ Maxwell ve Tomlinson (n 1) 18. Yüksek Mahkeme (Upper Tribunal)’nin ifadesi şu şekildedir: “Almost remarkably, ETS provided no evidence, directly or indirectly, to this Tribunal. Its refusal to provide the voice recordings of these two Appellants in particular is mildly astonishing.” *SM ve Qadir v Secretary of State for the Home Department* [2016] Yüksek Mahkeme (İltica ve Göç Dairesi) UKUT 00229 (IAC) 1.

³² Maxwell ve Tomlinson (n 1) 14–15.

polis tarafından öldürülmesiyle ilgili soruşturmalara ilişkin bir sergi yapmıştır. Vize muafiyeti talebinde bulunan Weizman'ın başvurusu reddedilmiş ve Weizman, Amerika'ya giremeyeceği konusunda bilgilendirilmiştir³³. Londra'daki ABD büyükelçiliğinde yapılan daha detaylı bir soruşturma sonucunda başvuru verilerinde şüpheli kalıplar arayan bir algoritma tarafından başvuru sahiplerinin güvenlik tehdidi olarak işaretlendiği bilgisi verilmiştir. Elçilik yetkilileri, Weizman'a başvurusunun neden reddedildiğini tam olarak açıklamamışlardır ve kendisinin dâhil olduğu bir şeyden, temasta bulunduğu bir kimseden veya seyahat ettiği yerlerden kaynaklı (Suriye, Irak, İran, Yemen veya Somali) olabileceğini ifade etmişlerdir. Söz konusu ifadeler, elçilik çalışanlarının tahminlerinden ibarettir ve elçilik çalışanlarının alınan kararın nedenini bilmediği izlenimi vermektedir. Weizman, algoritmanın neden kendisini güvenlik tehdidi olarak algıladığı hakkında ABD İçişleri Bakanlığı'ndan bilgi talebinde bulunmuştur. Ancak talebi reddedilmiştir³⁴. Bu olayda diğer olayların aksine yapay zekânın şeffaflığına ilişkin engel teknik mi yoksa hukuki mi anlaşılamamaktadır. Yapay zekâ, tehdit algılamasının sebebini açıklamamış ise bu durum onun algoritmasından kaynaklanan teknik bir engel olarak nitelendirilebilir. Buna karşın bir sebep ortaya koymuş ve fakat büyükelçilik çalışanları bunu kamu düzeni gerekçesiyle gizli tutmak istediye hukuki engel olarak nitelendirilebilir. Hülasa hukuki veya teknik, hangi sebeple olursa olsun, somut olayda bir şeffaflık sorunu vardır.

B. Kirli Veri (Dirty Data) Sorunu

Kirli veri, bir araştırmada bulunan eksik, yanlış veya diğer verilerle aynı standardı sağlamayan veri olarak adlandırılabilir³⁵. Kirli veri aynı zamanda bozuk, taraflı ve hukuka aykırı bir şekilde üretilen ve etkilenen verileri, bireysel ve toplumsal önyargılar tarafından kasıtlı veya kasıtlı olmadan manipüle edilmiş verileri de içerir³⁶. Kirli veri insan hatasından kaynaklı olarak beş şekilde ortaya çıkar. Birincisi; kişiler toplanan verinin bütünleştirilmesinde hata yapabilirler. İkincisi veriler eksik toplanmış olabilir. Üçüncüsü veriler tutarsız olabilir. Diğer bir ifadeyle zamanla değişen veriler söz konusu olduğundan hatalar ortaya çıkabilir. Dördüncüsü veriler anlaşılmaz olur ve bu sebeple sistem hata yapabilir³⁷. Beşincisi yinelen verilerdir. Örneğin bir veri bir tabloda birden fazla yere yazılmışsa bu yinelenen veri olduğu anlamına gelir. Bir sosyal yardım sisteminde böyle bir hatalı veri söz konusu olursa,

³³ Matthias Leese, Simon Noori ve Stephan Scheel, 'Data Matters: The Politics and Practices of Digital Border and Migration Management' (2022) 27 Geopolitics 5, 5.

³⁴ ibid.

³⁵ Madison Blevins, 'When Dirty Data Leads to Dirty Policing' (2023) 29 Richmond Journal of Law & Technology 166, 170.

³⁶ ibid.

³⁷ ibid 171.

bir kişiye birden fazla yardım gidebilir ve o yardımlardan birisi başkasına aitse, o kişi devlet yardımından yararlanamaz³⁸.

Bu hataların ortaya çıkmasında bazı etkenler söz konusudur. Bunlardan birisi sistemlerin parça parça yapılıyor olmasıdır. Zira her bir sistem farklı kişi veya gruplar tarafından yapıldığından, bunlardan bazıları bir önceki sistemin nasıl yapıldığına bakmaz. Diğer bir ifadeyle bütüncül bir şekilde yapılmayan sistemlerde kirli veri ortaya çıkar³⁹. Örneğin bir dosya sistemi yapılması planlandığında, bunun için birden fazla sistem kurulması gereklidir. Öncelikle bordro sistemi kurulur ve bu sistemin kurulumu tamamlandıktan sonra maliyetleri hesaplayan bir sistem ile diğer gerekli başka sistemler kurulur. Ayrıca farklı veri kaynaklarından verilerin çekilmesi gereklidir. Bütün bunlar uyumsuz olduğunda kirli veri oluşmasına sebebiyet verilmiş olur⁴⁰.

Kirli veri, verinin güncel olmaması sebebiyle de ortaya çıkabilir. Bu durum sistem güncellenmediğinde ortaya çıkabildiği gibi, sık sistem bakımı yapılması durumunda da ortaya çıkabilmektedir. Ayrıca sistemin güncellenmesi doğru kişiler tarafından yapılmadığında da kirli veri oluşabilmektedir. Örneğin idarelerin kendi yapmadığı, satın aldıkları sistemlerin güncelleme işini sistemi yapanlar değil de idarenin personeli yaparsa kirli veri oluşabilir⁴¹.

Kirli veri açısından birden fazla somut örnek vermek mümkündür. Bunlardan ilki Avrupa Birliğinde sığınma taleplerine ilişkindir. Dublin II Tüzüğü'ne göre Avrupa sığınma taleplerinin incelenmesi açısından özel bir usul belirlenmiştir⁴². Bu usulde sığınmacının Avrupa Birliğine ilk girdiği ülkeden sonra başka bir ülkeye giderek sığınma talebinde bulunması durumunda, ilgili ülke sığınma başvurusuyla ilgili işlemlerle ilgilenmesi için Avrupa Birliğine ilk girdiği ülkeye geri gönderebilmektedir. Bu kapsamda bir Afgan vatandaşı Yunanistan'dan Avrupa Birliğine girmiş ve Belçika'da sığınma talebinde bulunmuştur. Belçika kişiyi Yunanistan'a geri göndermiştir⁴³. Avrupa Birliğine ilk girilen ülke, Avrupa'daki ortak biyometrik veri tabanı EURODAC (European Dactyloscopy) sayesinde tespit edilebilmektedir. Ancak yapılan bir araştırmaya göre Yunanistan, başka ülkeye gidip de sığınma başvurusu yapan kişinin işlemlerinden kaçınmak için parmak izlerini küçük tutmaya

³⁸ Faheem Bukhatwa, Ahmed Laarfi ve Ismahan Salem, 'Dirty Data between Errors and Their Handling—A Firsthand Experience in Solving Dirty Data from Within' (2023) 13 International Journal of Intelligence Science 48, 55.

³⁹ ibid 53.

⁴⁰ ibid.

⁴¹ ibid 54.

⁴² Ergin Ergül, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Hukuku'nda Sınır Dışı Etme Geri Gönderme ve Geri Verme* (1. Baskı, Yargı Yayınevi 2012) 116.

⁴³ ibid.

çalışmaktadır. Bu sebeple kirli veriler ortaya çıkmakta ve Avrupa Birliği'ndeki başka ülkede sığınma talebinde bulunan kişilerin Yunanistan'a gelişi engellenmektedir⁴⁴.

Kirli verinin kendini en belirgin gösterdiği alanlardan birisi de öngörücü kolluk uygulamalarıdır. Bu uygulamalar ABD, Almanya, Hindistan⁴⁵ ve Güney Afrika olmak üzere birçok ülke tarafından kullanılmaktadır. Ancak öncesinde öngörücü kolluğun ne olduğu açıklanarak, sonra da ABD ve Güney Afrika'yla örneklendirilecektir. ABD kirli veri kullanımını azaltmaya yaklaşmazken, Güney Afrika kirli veri kullanımını azaltmaya ve öngörücü kolluk açısından bir toplum bilinci oluşturmaya çalışmaktadır. Bu sebeple çalışmada bu iki ülke örneklerinin incelenmesinin uygun olacağı düşünülmüştür.

Öngörücü kolluk, genellikle bir suçun hangi zaman aralığında, nerede işlenebileceği veya bir suçta fail ya da mağdur kimler olabileceğini mevcut verilere dayanarak tahmin etmeye çalışan sistemdir⁴⁶. Kolluğun elindeki verileri üç sınıfa ayırmak mümkündür. Bunlardan birincisi tarihsel (geçmiş) verilerdir. Kolluğun geçmişte tuttuğu hatalı, güncel olmayan veya ayrımcılık oluşturacak türde verilerin öngörücü kolluk sistemlerinde kullanılması sonucu hukuka aykırı sonuçlar ortaya çıkabilir⁴⁷. Hindistan'da göçmen sayısının fazla olduğu bölgeler, diğer bölgelere göre yüksek riskli alanlar olarak profillenmiş ve kolluk tarafından bu bölgelere daha fazla müdahalede bulunulmuştur⁴⁸. İkincisi yalan ifadelere dayalı olarak ortaya çıkan verilerdir. Sanık veya şüpheli olan kişilerin verdikleri yalan bilgilerin öngörücü kolluk uygulamalarında kullanılması sonucunda masum kişiler yakalanmaktadır. Diğer bir ifadeyle kolluk istemeden de olsa kirli veri elde etmektedir ve bunun sonucunda masum kişilerin haklarına müdahale gerçekleştirilmektedir⁴⁹. Üçüncüsü dine ve dile dayalı idare dışındaki kişilerin ortaya çıkardığı verilerdir. Örneğin yapay zekâlar, radikal terör örgütlerinin tespiti için kullanıldığından Arapça konuşan herkesi ve hatta Araplarla iletişime geçen herkesi güvenlik tehdidi olarak nitelendirmeye meyillidir. Öyle ki bu örgütlerin İsveç Radyosu'nu ele geçirerek "*Allah'la konuşmak istiyorsanız dua edin*", "*Allah'ın sizinle konuşmasını istiyorsanız, Kur'an okuyun*" gibi zararsız ifadelerin paylaşılması masum Müslümanların haklarına zarar vere-

⁴⁴ Leese, Noori ve Scheel (n 33) 9.

⁴⁵ Necip Fazıl Akburakcı, *Kamu Düzeni Açısından Yapay Zekâ* (1. Baskı, Adalet 2023) 96–104.

⁴⁶ Rashida Richardson, Jason Schultz ve Kate Crawford, 'Dirty Data, Bad Predictions: How Civil Rights Violations Impact Police Data, Predictive Policing Systems, and Justice' (2019) 94 New York University Law Review 192, 198.

⁴⁷ Akburakcı (n 45) 101–102.

⁴⁸ Vidushi Marda ve Shivangi Narayan, 'Data in New Delhi's Predictive Policing System', *Proceedings of the 2020 Conference on Fairness, Accountability, and Transparency* (ACM 2020) 322.

⁴⁹ Maria Noriega, 'The Application of Artificial Intelligence in Police Interrogations: An Analysis Addressing The Proposed Effect AI Has on Racial and Gender Bias, Cooperation, and False Confessions' (2020) 117 Futures 102510, 102510.

bilmektedir⁵⁰. Zira bu ifadeler kirli veri oluşturmaktadır. Öngörücü kolluğa ilişkin bu kısa açıklamalardan sonra somut olaylardan örnekler vermek yerinde olacaktır.

Kirli verinin oluşturulma sürecinin anlaşılması açısından Amerika’da Maricopa İlçe Şerif Ofisi’nin yasadışı göçmenlere karşı yaptığı ayrımcılığa bakılabilir. Göçmenler yerel polisin kendilerine ırkçı uygulamalar ortaya koyduğu iddiasıyla dava açmıştır. Ayrıca Adalet Bakanlığı ertesi yıl Maricopa İlçe Şerif Ofisi hakkında soruşturma başlatmıştır. Ancak soruşturma kapsamında ofis tarafından gerekli bilgiler verilmemiştir⁵¹. Adalet Bakanlığı 2011 yılında, Maricopa İlçe Şerif Ofisi’nin 2007 ve 2011 yılları arasındaki davranışlarıyla, Latin kökenlilere karşı yasadışı durdurmalar ve tutuklamalar arasında ayrımcılık yapıldığına dair bir örüntü tespit etmiştir. 2013 yılında federal mahkeme, Maricopa İlçe Şerif Ofisi’nin Latin kökenlilere yaptığı müdahaleleri anayasaya aykırılık teşkil eden bir ayrımcılık olarak nitelendirmiştir. Ayrıca mahkemede ofisin yaptıkları önemli usulsüzlükler ile Ofis yetkililerinin ve liderlerinin Latin kökenliler hakkındaki taraflı ve aşağılayıcı düşüncülerini sıklıkla dile getirdikleri kanıtlanmıştır⁵². Daha birçok ayrımcı uygulamaya sahip Maricopa İlçe Şerif Ofisi, öngörücü kolluk uygulaması şirketi olan PredPol ile üç yıllık bir sözleşme imzalamıştır. Ofis, kullanacağı bu öngörücü kolluk yazılımını kendi yerel verilerini kullanarak çalıştıracaktır. Ancak Ofis açıkça hangi verileri kullanacağını söylemese de geçmişteki verilerden yararlanacağı düşünülmektedir. Diğer bir ifadeyle ofisin azımsanmayacak derece kirli veriyi öngörücü kolluk sisteminde kullanacağı ifade edilmektedir⁵³.

Güney Afrika’daki birçok kent merkezinde kullanılan veri odaklı öngörücü polislilik, kamu-özel iş birliği çerçevesinde Vumacam adlı fiber internet şirketi tarafından geliştirilen CCTV (Circuit TeleVision- Kapalı Devre Televizyon) ile LPR (License Plate Registration- Plaka Tanıma) kamera sistemleriyle gerçekleştirilmektedir⁵⁴. Vumacam’ın web sitesinde yer alan bilgilere göre LPR kameralar SAPS (South African Police Service) unicode, topluluk veri tabanları ve diğer veri tabanları olmak üzere üç veri kaynağından beslenir. SAPS unicode Güney Afrika Polis Teşkilatı tarafından yönetilen, çalıntı araçlara yönelik bir küresel liste içeren veri tabanıdır. İkinci veri tabanı E2 olarak da adlandırılan Güney Afrika Sigorta Suç Bürosu ile uyumlu ve SAPS veri tabanında olmayan araçların listesine ilişkin veri tabanıdır. Üçüncü liste

⁵⁰ John LM McDaniel ve Ken G Pease (editörler), ‘Artificial Intelligence and Online Extremism: Challenges and Opportunities’, *Predictive Policing and Artificial Intelligence* (1. Baskı, Routledge 2021) 148–150.

⁵¹ Richardson, Schultz ve Crawford (n 46) 214.

⁵² ibid 215.

⁵³ ibid 216.

⁵⁴ Tessa Diphoorn, ‘Dirty Versus Clean Data: The Politics of Data-Driven Policing in South Africa’ in Tereza Østbø Kuldova, Helene Oppen Ingebrigtsen Gundhus ve Christin Thea Wathne (editörler), *Policing and Intelligence in the Global Big Data Era, Volume II* (1. Baskı, Springer Nature Switzerland 2024) 50.

ise şirketlerin yerel listeleridir. Bunlar yerel olaylardaki araçları listeler⁵⁵. Sistemin hata yapmasına ilişkin şirket sahiplerinden birisinin açıklamasındaki örneğe göre, düzenli olarak bir mağazanın önünden geçen ve bir şey almayan bir araç şüpheli olarak listeye kaydedilir⁵⁶. Ayrıca bu yerel listelerde toplum polisi girişimleri veya yerel sakinlerin dernekleri tarafından oluşturulmuş Whatsapp ve Telegram gibi platformlarındaki gruplardan elde edilen veriler de kullanılmaktadır⁵⁷.

Güney Afrika’da kullanılan bu yapay zekâ CCTV’ler hakkında kirli veri açısından bir toplum bilinci vardır ve bu sebeple kolluğun topladığı veriler haricinde farklı kaynaklarından veri almaktadırlar. Ancak bu durum kirli veriden kurtulmayı sağlamamış, kirli verilerin diğer verilerle birleşmesine sebebiyet vermiştir. Kirli veriden kurtulmanın bir yolu olarak kolluğun veri tabanına kirli verinin hiç dâhil olmadan ayrıştırılması, filtrelenmesi yöntemi uygulanmaktadır. Ancak bu filtreleme yapılırken ayrı bir yazılım değil, insan gücü kullanılmaktadır. Bu da verilerin filtrelenmesini yavaşlatmakta ve yeterli bir çözüm olmamaktadır⁵⁸.

C. Kişisel Verilerin Korunması Sorunu

Kişisel veri kavramının tanımı açısından öğretide bir birlik söz konusu değildir. Dolayısıyla Kanundaki tanımı kullanmayı uygun görüyoruz. 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun 3. maddesinde kişisel veri “*Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi*” olarak tanımlanmıştır.

Kişisel verilerin hukuka uygun bir şekilde işlenebilmesi için belli ilkelere uyulması gereklidir. Bu ilkeler “*dürüstlük kuralına uygun işleme*”, “*belirli, açık ve meşru amaçlar için toplama*”, “*unutulma hakkına uygun davranma*”, “*ilgili kişiyi bilgilendirme*”, “*ilgilin rızasını hukuka uygun bir biçimde alma*” ve “*ilgiliye itiraz hakkı tanıma*” olarak sayılabilir⁵⁹. Göç hukukunda yapay zekâ ile veri işlenmesi bakımından ilgili kişinin açık rızası önem arz etmektedir. Bu sebeple bu ilke incelenecektir.

Kişisel verilerin işlenmesinde kişilerin açık rızasının alınması bir zorunluluktur. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun 3. maddesinde açık rıza şu şekilde tanımlanmıştır: “*Belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rıza.*”

Açık rızanın alınabilmesi için kanunda öngörölmüş bazı şartlar vardır. Rıza, belirli bir konuya ilişkin olmalı, bilgilendirmeye dayanmalı ve özgür iradeyle açık-

⁵⁵ ibid 65.

⁵⁶ ibid.

⁵⁷ ibid 66.

⁵⁸ ibid 69–70.

⁵⁹ Elif Küzeci, *Kişisel Verilerin Korunması* (4. Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2021) 227–277; Osman Gazi Güçlütürk, *Yapay Zeka ve Verinin Kullanımı* (1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2022) 297–325.

lanmalıdır. Bu kapsamda rızanın şüpheye yer bırakmayacak derece kesin olması gereklidir⁶⁰. Ayrıca kişinin susması da kural olarak rıza anlamına gelmez. Kişinin rızasını özgürce verebilmesi için herhangi bir şeye muhtaç edilmemesi, iradesini bozacak herhangi bir dış etkenin bulunmaması gereklidir. Kişinin neye rıza verdiğinin kapsamı açısından net bir şekilde bilgilendirilmiş olması da gereklidir⁶¹.

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK)'nın aksine Avrupa Genel Veri Koruma Tüzüğü (General Data Protection Regulation)(GDPR)'nde rıza ve açık rıza ayrımı yapılmıştır⁶². GDPR 4. maddede rıza şu şekilde tanımlanmıştır: “*Veri sahibinin, bir beyanla ya da açık bir onay eylemiyle kendisiyle ilgili kişisel verilerin işlenmesini kabul ettiğini belirttiği, özgür bir şekilde, spesifik, bilinçli ve açıkça ifade edilen istekleridir.*” Yapılan bu tanıma göre veri sahibi özgür bir şekilde, özgülenen amaçtan açıkça haberdar ve bilinçli olarak rıza beyanını ortaya koymalıdır⁶³. Eğer veri sahibi, verilerini verme konusunda bir seçim şansına sahip değilse veya rıza göstermeye zorlanmış ya da rıza vermemesine bağlı olarak olumsuz sonuçlarla karşı karşıya kalacağını hissediyorsa özgür bir şekilde rıza verildiği söylenemez⁶⁴. Veri sahibi, kaç tane veri işleme amacı varsa hepsinden haberdar edilmelidir⁶⁵. Ayrıca veri sahibine hangi tür verilerin işleneceği, rızayı geri alma hakkının olduğu, ilgili verilerin otomatik karar almada kullanılıp kullanılmayacağı, verilerin yurtdışına aktarılıp aktarılmayacağı konusunda bilgilendirme yapılmalıdır⁶⁶.

GDPR'da rızayı geri alma hakkı düzenlenmişken, KVKK'da böyle bir düzenleme söz konusu değildir. GDPR'a göre nitelikli veriler⁶⁷, yurtdışına aktarılabacak veriler⁶⁸ ve otomatik karar almaya tabi tutulacak veriler⁶⁹ bakımından açık rıza alınması gereklidir. KVKK'da rıza kavramının düzenlenmeyişi Kişisel Verileri Koruma

⁶⁰ Küzeci (n 59) 264–266; Güçlütürk (n 59) 323–325; Cemal Başar, *Türk İdare Hukuku ve Avrupa Birliği Hukuku Işığında Kişisel Verilerin Korunması* (1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2020) 49–58.

⁶¹ Küzeci (n 59) 266–268.

⁶² Murat Volkan Dülger, ‘Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması’ (2019) 1 Yaşar Hukuk Dergisi 71, 113–114.

⁶³ ‘Guidelines 05/2020 on Consent under Regulation 2016/679 Version 1.1’ (European Data Protection Board 2020) 9.

⁶⁴ ibid 7.

⁶⁵ ibid 13 vd.

⁶⁶ ibid 15 vd.

⁶⁷ Tüze Yılmaz, *Avrupa Birliğinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku* (1.Baskı, Adalet 2022) 89. GDPR'ın 9. Maddesi şu şekildedir: “*İrk veya etnik köken, siyasi görüşler, dini veya felsefi inançlar ya da sendika üyeliğini açığa çıkaran kişisel verilerin işlenmesi ve bir gerçek kişinin kimliğini benzersiz bir şekilde belirleyen genetik veriler ile biyometrik verilerinin işlenmesi, sağlık verilerinin veya bir gerçek kişinin cinsel yaşamı veya cinsel eğilimine ilişkin verilerin işlenmesi yasaktır.*”

⁶⁸ ‘Guidelines 2/2018 on Derogations of Article 49 under Regulation 2016/679’ (European Data Protection Board 2018) 6.

⁶⁹ Dülger (n 62) 160.

Kurulu şu şekilde açıklamaktadır⁷⁰: “Avrupa Birliğinde yalnızca özel nitelikli (hassas) verilerin işlenmesi için açık rıza aranmakta iken ülkemizde kural olarak her türlü kişisel verinin işlenmesi için açık rızaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bakımdan Kanun, Avrupa Birliği düzenlemelerine göre daha fazla koruma öngörmektedir.”

Kişisel verilerle ilgili “BMMYK’nın İlgi Alanında Kişilere ait Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Politika” adlı düzenleme de incelenmeye değerdir. Bu politika belgesinin amacı 1990 yılında BM tarafından çıkarılan “Bilgisayar İşlenmiş Kişisel Veri Dosyalarının Düzenlenmesine İlişkin Kılavuz İlkelerine” ve kişisel verilere ilişkin diğer uluslararası belgelere uygunluğunu sağlamaktır⁷¹. Bu politikanın kapsamına BMMYK’nın elindeki tüm veriler dahildir ve BMMYK’nın ofislerinin bulunduğu her yerde uygulanır⁷². Ayrıca bu veriler üçüncü taraflara aktarılırken de politikaya uygun davranılmalıdır⁷³. Politika’da rıza kavramı GDPR’a benzer şekilde tanımlanmıştır⁷⁴: “Veri sahibi tarafından yazılı ya da sözlü beyan şeklinde ya da net bir onaylayıcı eylemle kişisel verilerinin işlenmesine yönelik özgür ve bilinçli bir uzlaşma göstergesi.” Kişisel veriler işlenirken veri sahibinin belli hakları vardır. İlk olarak veri sahibine ilgili verilerin hangi amaçlarla kullanılacağı, verilerin silinmesi ya düzeltilmesi hakkı, verilerin işlenmesine itiraz etme hakkı ve kişisel verileri sağlamayı reddetmenin sonuçları hakkında bilgilendirme yapılmalıdır⁷⁵. İkinci olarak veri sahibinin talebi üzerine, veri sahibi hakkında hangi verilerin işlendiği ve bu verilerin kimlerle (üçüncü ülke veya organizasyonlar) paylaşıldığı bilgisi veri sahibine verilmelidir⁷⁶. BMMYK, üçüncü bir tarafa belli koşullar altında kişisel veri aktarımı yapabilir. Kişisel veriler meşru bir veya birkaç amaçla aktarılmalı, aktarım amacının gerektirdiği kadar ilgili veriler işlenmelidir⁷⁷. Ayrıca BMMYK ile üçüncü taraf arasında bir veri aktarım sözleşmesi olsun ya da olmasın BMMYK, üçüncü tarafla kişisel verilerin korunmasını sağlamak amacıyla bir yazılı sözleşme yapmalıdır⁷⁸.

Bu konu hakkında somut olay örneği olarak Rohingya’lı mültecilerden bahsedilebilir. BMMYK mültecilerin belli haklardan yararlanabilmeleri için mültecilere ilişkin biyometrik verileri toplamaktadır. BMMYK, Nüfus Kayıt ve Kimlik Yönetimi Eko-Sistemi (Population Registration and Identity Management EcoSystem) (PRIMES), mültecilerin kişisel verilerini toplayarak kayıt ve kimlik yönetimini

⁷⁰ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Açık Rıza, <https://kvkk.gov.tr/yayinlar/A%C3%87IK%20RIZA.pdf>, Son Erişim, 10 Aralık 2024

⁷¹ ‘BMMYK’nın İlgi Alanındaki Kişilere Ait Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Politika’ (BMMYK 2018) 4.

⁷² ibid.

⁷³ ibid 5.

⁷⁴ ibid 6.

⁷⁵ ibid 15.

⁷⁶ ibid.

⁷⁷ ibid 25.

⁷⁸ ibid.

destekleyen temel bir platformdur. Bu sistemin en önemli bileşenleri ProGres (Profile Global Registration System) (Küresel Profil Kayıt Sistemi), Biometric Identity Management System (Biyometrik Kimlik Yönetim Sistemi) (BIMS), Global Distribution Tool (Küresel Dağıtım Aracı) (GDT) ve IrisGuard'dır. Dördüncü nesil kayıt yazılımı olan ProGres v4, dünya çapında ilgili kişilere koruma ve yardım hizmetlerinin sunulması ve izlenmesinde önemli bir rol oynar ve iş birliği için ev sahibi hükümetler de dahil olmak üzere ortaklara erişim sağlamaktadır⁷⁹. ProGres v4'e bağlı olan BIMS, sistemi kullanan tüm BMMYK sitelerinde verilerin gerçek zamanlı birleştirilmesine ve kimlik doğrulamasına izin veren merkezi bir veri tabanına sahip temel biyometrik kimlik yönetim sistemidir. Bu biyometrik kayıt, her bireye ilişkin on parmak izi ve iki irise ilişkin verinin tümünü kullanmaktadır. BMMYK, parmak izlerinin ve irislerin toplanmasıyla birlikte, bu sistem sayesinde nüfusun belirlenmesinin kolaylaştığını ifade etmektedir⁸⁰. 2015 yılında BIMS'e eşlik eden bir sonraki bileşen olan GDT, gıda dağıtım sürecini dijitalleştirmiş ve biyometrik doğrulama kullanarak kimin yardım topladığına dair gerçek zamanlı raporlama sağlarken çeşitli kaynaklardan gıda dağıtım listelerini kabul etmektedir⁸¹.

BMMYK'nin topladığı biyometrik veriler, başlangıçta sadece BMMYK tarafından ulaşılabilen verilerdir. Ancak bu veriler zamanla farklı devletler tarafından da elde edilmeye başlanınca mülteciler açısından potansiyel risk barındırmaya başlamıştır. Ülkelerin BMMYK ile anlaşması veya BMMYK üzerinde baskı kurması neticesinde biyometrik veriler ev sahibi ülkenin eline geçebilir⁸². Bangladeş'teki ortak veri tabanı, BMMYK ile Bangladeş arasında Myanmar'dan kaçan 900 binden fazla mültecinin kaydına ilişkin veri paylaşımı yapıldığını göstermektedir. Hatta oluşturulan bu yeni veri tabanı sebebiyle mültecilere yeni kimlik kartları verilmiştir. Bangladeş hükümeti ise bu verileri Myanmar ile paylaştığını açıklamıştır. Rohingya mülteciler BMMYK tarafından verilen kimlik kartlarını almak için verilerinin işlenmesine onay verdiklerini ancak elde edilen verilerin Myanmar ile paylaşılacağını bilmediklerini ifade etmişlerdir⁸³. Bangladeş Sanayi Bakanı Amir Hossain Amu, amacın mülteci statüsü vermek olmadığını, biyometrik veri toplamalarının sadece Rohingyaların kaydını tutmak olduğunu ve onları evlerine göndermeyi amaçladıklarını açıklamıştır⁸⁴.

⁷⁹ Apurva Vohra, 'Social Order in the Age of Artificial Intelligence : The Use of Technology in Migration Governance and Decision-Making' (Yüksek Lisans, University Of British Columbia 2023) 67.

⁸⁰ ibid 67–68.

⁸¹ ibid.

⁸² ibid 69–70.

⁸³ ibid 71–72.

⁸⁴ Niamh Kinchin, 'Technology, Displaced? The Risks and Potential of Artificial Intelligence for Fair, Effective, and Efficient Refugee Status Determination' (2021) 37 Law in Context. A Socio-legal Journal 45, 61. Effective, and Efficient Refugee Status Determination\uc0\u8217\} (2021

Kasım 2018’de Rohingya mültecileri, kendilerine verilen biyometrik kimlik kartlarını protesto etmek için Bangladeş’te toplanmışlardır. Mülteciler kendilerine verilen kimlik kartları sebebiyle Myanmar’a geri gönderileceklerinden ve orada zulme uğrayacaklarından korktukları için böyle bir eylem gerçekleştirmiş ve kimlik kartlarını istememişlerdir. Eylemin bir diğer sebebi olarak Myanmar ile yapılan geri dönüş anlaşması hakkında kendilerine danışılmadığını iddia etmektedirler⁸⁵.

Rohingya’lı mültecilerin kişisel verilerinin toplanması açısından rıza sorunu vardır. Biyometrik verinin toplanabilmesi için ilk olarak mültecilerin potansiyel riskler hakkında tam olarak bilgilendirilmiş olması gereklidir. İkincisi mültecilerin eylemlerinin etkisini anlamaları gereklidir. Üçüncüsü mülteciler böyle bir eylemi kabul etmek için hiçbir zarar tehdidi altında olmamalıdır. Görüldüğü üzere Rohingya’lı mültecilerin verileri amacına uygun toplanmamış, ayrıca bilgilendirme hem yetersiz hem de yanlış yapılmıştır⁸⁶. Son olarak mülteciler gıda, su gibi temel ihtiyaçlara ulaşmak amacıyla verilerinin işlenmesine izin vermişlerdir. Bu durum, verilen rızanın hem GDPR’de hem de BMMYK’nin hazırladığı Politika’ya uygun bir şekilde alınmadığı şüphesini akla getirmektedir. Rohingya’lı mültecilere yapılan hukuka aykırı müdahalelere ek olarak Birleşmiş Milletler İç Denetim Hizmetleri Ofisi, 2016 yılında yaptığı bir denetimde incelenen beş ülkeden dördünün BM’nin kişisel verilere ilişkin politikasına uymadığını tespit etmiştir⁸⁷.

Etiyopya Hisat kampındaki bir mülteci kişisel veriler işlenirken alınması gereken rıza hakkında şunları söylemektedir “*Kayıt süreci rızayı kapsamaz. Rıza istenmesi bir lüks hak olarak görülmektedir. Yiyecek veya korunma imkanına kavuşmamızın başka bir yolu olmadığı için bir güç aracı olarak kayıt altına alınıyoruz*”⁸⁸.” Görüldüğü üzere BMMYK’nin kişisel verileri hukuka uygun bir şekilde işlemediği tek grup Rohingya’lı mülteciler değildir. Ayrıca BMMYK kendi politikasına dahi uymamaktadır. BMMYK göçmenlerin zor durumlarından yararlanarak yapay zekâ uygulamalarını deneysel bir biçimde göçmenler üzerinde kullanmaktadır.

Kişisel verilerin bu şekilde rıza olmadan işlenmesi yaşam hakkı, işkence yasağı ve özgürlük ve güvenlik hakkı gibi birçok temel hak ve özgürlüğü etkilemektedir. Bu haklar “*insan varlığından ayrılamayan, ayrılma durumunda insan olma vasfının ortadan kalktığı bu yönüyle insan doğasına işlenmiş haklardır*”⁸⁹. Nitekim başta Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi olmak üzere birçok uluslararası organ ve

⁸⁵ Vohra (n 78) 75.

⁸⁶ Kinchin (n 83) 61.

⁸⁷ ibid.

⁸⁸ ibid.

⁸⁹ Firuze Yiğit, ‘Doğal Hakkın İnsan Hakkına Dönüşümü’ (2024) 41 İnsan Hakları Yıllığı 1, 4.

ulusal yargı mercii, geri gönderme yasağını söz konusu haklarla ilişkilendirerek incelemektedir⁹⁰.

III. GÖÇ HUKUKU- YAPAY ZEKÂ İLİŞKİSİ

Bu bölümde mahkeme kararına konu olan ve göç hukuku alanında kullanılan yapay zekâ sistemlerinden bahsedilecektir. İlk olarak kullanılan sisteme ilişkin açıklamalar yapılacak ve sonra ilgili mahkeme kararı/kararları incelenecektir.

A. Kanada Örneği: Chinook adlı Yapay Zekâ

Kanada’da göçmen sayısında yaşanan artış sebebiyle geçici ikamet başvuruları hakkında düzenli olarak sınıflandırma ve özet yapabilen bir yapay zekâ aracı olan Chinook adlı uygulama 2018 yılında pilot olarak uygulanırken, 2019 yılında tam olarak kullanılmaya başlanmıştır⁹¹. Ancak 2020-2021 yılları arasındaki Fransa Sömürgesi Afrika ülkelerinden gelen göçmenlerin yaptığı başvuruların büyük bir çoğunluğu reddedilmiştir. Bu başvuruların ret gerekçeleri standart ya da ilgisiz gerekçelerden oluşmaktadır. Bu gerekçelerin Kanada Göçmenlik, Mültecilik ve Vatandaşlık Bakanlığının (IRCC) kullandığı Chinook adlı bir yazılımdan kaynaklandığı ortaya çıkmıştır⁹².

Chinook adlı yazılımın şeffaflığı ile ilgili problemler söz konusudur. Chinook adlı yazılımın iç işleyişi hakkında bilgiler bir Ganalı vatandaşın çalışma izninin reddedilmesine ilişkin açtığı davada (Ocran v. Canada) Kanada Göçmenlik ve Vatandaşlık Bakanlığının açıklamalarıyla öğrenilmiştir. Ocran çalışma izninin reddedilmesine ilişkin cevapta bir insan tarafından yazılmasının mümkün olmadığı alışılmadık bir dil kullanıldığını görmüştür⁹³. Ocran davasında IRCC Uluslararası İlişkiler Optimizasyon ve Modernizasyon Ekip Direktörü’nün yeminli ifadesi ilginçtir. Verilen ifadeye göre Chinook tarafından başvuruyu reddetme sebeplerini içeren standart bir dil oluşturulmuştur ve yazılım bunu yaparken başvuruları kategorize etmek için risk göstergelerini kullanmıştır⁹⁴. Her ne kadar burada ve sonraki kararlarda yapılan savunmalarda Chinook’un yerleşik bir karar algoritması olmadığı iddia edilse de şeffaflığın sağlanamadığı açıktır. Yapay zekânın risk göstergelerini neye göre belirlediği açık değildir⁹⁵.

⁹⁰ TİHEK, ‘Sınır Dışı Edilen Yabancılar ve Geri Gönderme Yasağı’ (Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu 2022) Araştırma Raporu 17. Geri gönderme yasağının işkence ve kötü muamele yasağıyla ilişkili olarak incelenmesi dair bkz. ibid 34–37.

⁹¹ Vohra (n 78) 105–106.

⁹² Nicolas Chartier-Edwards, Marek Blottiere ve Jonathan Roberge, ‘AI Statecraft Heating-up: The Automation of Governance through Canada’s Chinook Case Study’ [2024] AI & SOCIETY 1, 1.

⁹³ ‘Chinook Canada-IRCC Decision-Making System In 2024’ (29 Nisan 2022) <<https://arnikavisa.com/all-we-know-about-chinook-system/>> son erişim tarihi 8 Aralık 2024.

⁹⁴ Vohra (n 78) 106.

⁹⁵ ibid 106–107.

Chinook hakkında ortaya çıkan bir tartışma konusu da yazılımın yapay zekâ olup olmadığı tartışmasıdır. Chinook, Kanada Göçmenlik, Mültecilik ve Vatandaşlık Bakanlığı tarafından geçici ikamet başvurularının değerlendirilmesi amacıyla geliştirilen Microsoft Excel tabanlı bir araçtır. Bu araç Kanada Hükümeti tarafından açıkça ve ısrarla yapay zekâ olarak kabul edilmemektedir. Ayrıca bu açıklama, Chinook hakkında açılan bir dava sonrasında yapılmıştır. Ancak Avam Kamarası görüşmelerinde bir göçmenlik avukatı olan Wei William Tao Chinook'un yapay zekâ olduğuna inandığını şu sözlerle ifade etmektedir⁹⁶:

“Öncelikle, otomasyon süreçleriyle çalıştığına ve yapay zekâ olduğuna inandığım Chinook'un, uygun bir Algorithmic Impact Assessment (Algoritmik Etki Değerlendirmesi)⁹⁷ (AIA) ve bağımsız bir ırk-eşitlik incelemesi gibi diğer güvenlik önlemlerinden geçmesini sağlayın.”

Wei William Tao kendi kişisel blogunda da Chinook'un karar alma sürecine basit bir katkı sağlamadığını ve memurun bu kararı doğrudan onaylamasına yardımcı olduğunu ifade etmiştir. Tao'ya göre memurun başvuruları muhakeme etmesine yardımcı olan bu sistem ancak bir yapay zekâ olabilir⁹⁸.

Kanada Federal Mahkemesi “Haghshenas v Canada” kararında hâkim, Chinook'un yapay zekâ olduğunu şu şekilde dile getirmiştir⁹⁹:

“Yapay zekaya gelince, Başvuru Sahibi, Kararın Microsoft tarafından “Chinook” yazılımı biçiminde oluşturulan yapay zekaya dayandığını ileri sürmektedir... Kararın yapay zekâ tarafından bir araya getirilen girdilere sahip olduğunu kabul ediyorum...”

Hükümetin Chinook'un yapay zekâ olmadığına ilişkin yaptığı açıklamalarına karşın uygulamanın yapay zekâ olduğuna ilişkin düşünceler hem savunma hem de mahkeme tarafından dile getirilmiştir. Ayrıca mahkeme, kararın verilmesinde yapay zekânın memura yardımcı olduğunu ve asıl karar verenin memur olduğunu da açıklamaktadır.

Chinook adlı yapay zekâ hakkındaki tartışmalardan birisi de ayrımcılık hakkındadır. IRCC ile Irkçılık Karşıtı Görev Gücü arasında ortaya çıkan malleşmelerde Chinook adlı yapay zekânın sisteminde ırkçılığa karşı önlemler alınmadığı ortaya çıkmıştır ve 2021 yılından sonra ırkçılık karşıtı önlemler alınmaya başlanmıştır. Yapay zekânın gerekli önlemler alınmadığı durumda ırkçı bir yönelimi olduğu

⁹⁶ ‘Evidence - CIMM (44-1) - No. 3 - House of Commons of Canada’ <<https://www.ourcommons.ca/DocumentViewer/en/44-1/CIMM/meeting-3/evidence>> son erişim tarihi 7 Aralık 2024.

⁹⁷ Söz konusu algoritmik etki değerlendirmesi Kanada Otomatik Karar Alma Direktifi'nde yer almaktadır. Detaylı bilgi için bkz. Nuray Sümer, ‘Kanada’da İdarenin Karar Alma Süreçlerinde Yapay Zekayı Kullanımı: Otomatik Karar Alma Yönergesi’ (2024) 6 Bilişim Hukuku Dergisi 155, 163.

⁹⁸ Chartier-Edwards, Blottiere ve Roberge (n 91) 4.

⁹⁹ *Haghshenas v Canada* [2023] Federal Kanada Mahkemesi 2023 FC 464 [24].

daha önce birçok kez ortaya çıkmışken, ırkçı karşıtı önlemlerin alınmamasının 2021 öncesi başvurularda ayrımcılığa sebebiyet vermesi son derece doğaldır¹⁰⁰. Wei Wiliam Tao Avam Kamarası görüşmelerinde ayrımcılığa ilişkin endişelerini şu şekilde dile getirmektedir¹⁰¹:

“...Afrika ve küresel güney başvuranlarının davalarını kanıtlamaları için daha büyük engeller, daha yüksek belge gereksinimleri ve daha yüksek ret oranları var. Retler, belirsiz mali gerekçeler veya başvuranların eğitimlerinden sonra memleketlerine dönmeyecekleri önyargılı varsayımlar üzerine verilmektedir.

... Açık olmak gerekirse, ne kadar idealist olsam da göçte ayrımcılığı tamamen ortadan kaldıracabileceğimize inanmıyorum, çünkü göç, uyruk ve seyahat belgesi gerekliliklerine dayalı devlet onaylı bir ayrımcılık sürecidir.

... IRCC Chinook adlı bir araç kullanmaktadır. Şimdiye kadar Chinook’un küresel güneyin yüksek en sık hacimli vize ofislerinde uygulanmaktadır. Yapılan başvuruları uyruk, yaş, cinsiyet ve medeni durumlarına göre sıralayan Excel tabanlı sistem yüzlerce toplu ret işlemine neden olmaktadır. Memurların başvuruçular hakkında oluşturduğu bireysel değerlendirmelere ilişkin çalışma notları genellikle silinmektedir.

... Başvuranlar bu şablon retlerle baş başa kalmakta ve yalnızca Federal Mahkemeye başvurabilmekte; bu mahkemeye yapılan başvurular başarılı olsa da çoğu zaman çok masraflı olmaktadır...”

Tao’nun yaptığı açıklamalardan da anlaşılacağı üzere Afrikalılara ve güney ülkelerinden gelen kişilere karşı bir ayrımcılık yapılmaktadır. Bu ayrımcılığın ortaya çıkmasındaki en temel sebep aslında Chinook adlı yapay zekânın kendi bünyesinden kaynaklanan bir durum değildir. Zira bu durum Kanada’nın devlet olarak belli ülkelerden gelen kişilere ayrımcılık yapma eğiliminde olmasından kaynaklanmaktadır. Kanada Devleti, Chinook’un da bu kapsamda tasarlanması ve kullanılması için çaba harcamaktadır. Ayrıca Chinook’un ret kararlarına ilişkin memurların ekledikleri bireysel notların silinmesi ve şablon ret gerekçeleri sunulması da idari işlem açısından hukuka aykırılık ortaya çıkarmaktadır. Zira Kanada’da idari usul açısından önemli içtihatların belirlendiği Baker v. Canada davasına göre, verilen kararların gerekçeleri memurların bireysel notlarıdır ve kararlarda gerekçe olması gereklidir¹⁰². Chinook uygulaması kullanılarak alınan kararlarda gerekçe bulunmaması veya sunulan gerekçenin gerçekçi olmaması durumunda, alınan kararlar hukuka aykırı olacaktır.

Chinook yazılımı hakkında verilen bilgilerden sonra mahkeme kararlarına bakmak gereklidir. Kanada Federal Mahkemesi Chinook’u memurun kararının makul olup

¹⁰⁰ Vohra (n 78) 107–108.

¹⁰¹ ‘Evidence - CIMM (44-1) - No. 3 - House of Commons of Canada’ (n 95).

¹⁰² Baker v Canada (Minister of Citizenship and Immigration) [1999] Kanada Yüksek Mahkemesi [1999] 2 SCR 817.

olmadığı ve usul adaletine aykırılık teşkil edip etmediği açısından değerlendirmiştir. Mahkeme kararları açısından iki farklı yaklaşım söz konusudur. Birinci yaklaşımda kararların hukuka uygun olduğuna hükmederek başvuruları reddetmiştir¹⁰³. İkinci yaklaşımda ise memurun kararının makul olmadığı sebebiyle başvuruları kabul etmiştir¹⁰⁴.

Mahkemenin ret kararlarını, vize için sunulan ret gerekçeleri ve Chinook adlı yapay zekâ hakkındaki değerlendirmeleri bakımından incelemek gereklidir. Çalışma izni ret kararlarının gerekçeleri Global Case Management System (Küresel Vaka Yönetim Sistemi) (GCMS) denilen bir sistem içerisinde tutulmaktadır. Öncelikle ret kararlarında belli bir sistematiklik göze çarpmaktadır. Vizelerin reddedilmesinde önce başvuran hakkında, sonra iş planı hakkında bir değerlendirme yapıldığı gözlemlenmektedir. Ancak yapılan bu değerlendirmelerin kısa açıklamalardan ibaret olduğu görülmektedir. Ayrıca mahkeme kararlarında, vize kararlarının ret gerekçeleri “...memurun, başvurucunun ziyaretinin amacına dayanarak kalış süresinin sonunda Kanada’da ayrılacağından tatmin olmaması nedeniyle çalışma izninin reddedildiği...”¹⁰⁵ şeklinde tespit edilmiştir. Birbirine çok benzeyen ve şablon ret gerekçeleri sebebiyle taraflar kararın alınmasında Chinook’un çok etkili olduğunu iddia etmiştir. Ancak mahkeme idari usul ve kararın makul olup olmaması ile yapay zekâ arasında bir bağlantı bulunmaması sebebiyle başvuruları reddetmiştir.

Mahkemenin başvuruyu reddettiği bir kararla (Ocran v. Canada), kabul ettiği bir kararın (Shirazi Nezhad v. Canada), çalışma izni ret gerekçelerinin benzerliği açısından değerlendirilmesi gereklidir. Mahkemenin başvuruyu reddettiği Ocran v. Canada kararındaki çalışma izni ret gerekçeleri şu şekildedir¹⁰⁶:

“...başvuru sahibinin Kanada’da güçlü aile bağları var – başvuru sahibi bekar, mobil(hareketli), yerleşik değil ve bakmakla yükümlü olduğu kimse yok. Çalışma planı, başvuranın istihdam ve eğitim geçmişi göz önüne alındığında makul görünmemesi...”

¹⁰³ Reddedilen bazı kararlar için bkz. *Haghshenas v Canada* (n 98); *Raja v Canada (Citizenship and Immigration)* [2023] Kanada Federal Mahkemesi 2023 FC 719; *Ardestani v Canada (Citizenship and Immigration)* [2023] Kanada Federal Mahkemesi 2023 FC 874; *Farshid v Canada (Citizenship and Immigration)* [2024] Kanada Federal Mahkemesi 2024 FC 1573; *Shirkavand v Canada (Citizenship and Immigration)* [2023] Kanada Federal Mahkemesi 2023 FC 1022; *Zargar v Canada (Citizenship and Immigration)* [2023] Kanada Federal Mahkemesi 2023 FC 905.

¹⁰⁴ Kabul edilen kararlardan bazıları için bkz. *Mehrara v Canada (Citizenship and Immigration)* [2024] Kanada Federal Mahkemesi 2024 FC 1554; *Shirazi Nezhad v Canada (Citizenship and Immigration)* [2024] Kanada Federal Mahkemesi 2024 FC 1747; *Safarian v Canada (Citizenship and Immigration)* [2023] Kanada Federal Mahkemesi 2023 FC 775.

¹⁰⁵ *Raja v. Canada (Citizenship and Immigration)* (n 102); *Zargar v. Canada (Citizenship and Immigration)* (n 102); *Shirkavand v. Canada (Citizenship and Immigration)* (n 102); *Haghshenas v Canada* (n 98).

¹⁰⁶ *Ocran v Canada (Citizenship and Immigration)* [2022] Kanada Federal Mahkemesi 2022 FC 175.

Mahkemenin başvuru kabul ettiği Shirazi Nezhad v. Canada kararındaki ikamet izni ret gerekçeleri ise şöyledir¹⁰⁷:

“...(i) Bayan Nezhad “bekar, *mobil(hareketli)* ve bakmakla yükümlü olduğu kimsesi yok”, (ii) Kanada dışında önemli aile bağları yok, (iii) önceki çalışmaları ilgisiz bir alanda ve daha yüksek bir akademik düzey olması, (iv) çalışma planı tutarsız bir kariyer ilerlemesi göstermesi...”

Ayrıca mahkeme Shirazi Nezhad v. Canada kararında, *Safarian v Canada* kararına atıf yaparak, çalışma izni ret gerekçelerindeki zayıflıklardan bahsetmiştir. *Safarian v Canada* kararında Chinook ile ortaya çıkan kalıp ifadeler hakkında şunlar ifade edilmiştir¹⁰⁸:

“...Mevcut davada, memurun notları büyük ölçüde çalışma izni kararlarında tekrar tekrar gördüğümüz ve Chinook yazılımı tarafından oluşturulmuş gibi görünen kalıp ifadelerden oluşmaktadır. ... kalıp ifadelerin kullanımı kendi başına sakıncalı değildir, ancak gözden geçiren mahkeme karar vericinin zihnini davanın gerçeklerine yönelttiğinden tatmin olmalıdır. Belirli bir cümlenin kullanımının önceki bir davada makul olduğu sonucuna varılmış olması, bunun sonraki davalarda gözden geçirilmeyeceği anlamına gelmez. Tersine, belirli bir bağlamda makul olmayan bir cümle, farklı bir bağlamda mutlaka makul olmayacaktır. Sonuç olarak, mahkeme karar vericinin belirli bir sonuca neden ulaştığını anlayabilmelidir.”

Nihai olarak mahkeme kararlarında Chinook destekli bir şekilde kalıp ret kararları verildiği kabul edilmekle birlikte verilen kararın tek başına Chinook tarafından verilmediği anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle kararın memur tarafından verildiğini gösteren açık bir delil söz konusu değildir. Ayrıca mahkemenin başvuru reddettiği kararında idarenin kararı makul görünürken, kabul ettiği kararda idarenin kararı makul bulunmamıştır. Mahkemenin başvuru kabul ettiği kararda vize memurunun çalışma iznini neden reddettiği anlaşılamadığından “*yeniden değerlendirilmek üzere farklı bir vize memuruna havale*¹⁰⁹” edilmiştir.

Mahkemenin yapılan başvurulardan kabul ettiği Mehrara v. Kanada kararında davalılar memurun takdir yetkisinin kısıtlandığını, idari usule aykırı karar verildiğini ve kararın makul olmadığını iddia etmiştir. Yine bu kararda da diğer iddialar reddedilerek, sadece kararın makul olmaması sebebiyle başvuru kabul edilmiştir. Diğer bir ifadeyle memurun neden ret kararı verdiği açıkça anlaşılamamıştır.

Mahkeme kararında risk göstergeleri kişi hakkında belli bir kanıya varılmasını sağlama aracı olarak tanımlanmaktadır. Chinook bir kişiye ait bit risk göstergesi oluşturduğunda, eğer veriler günlük olarak silinmezse, kişinin bir sonraki başvurusunda Chinook bu durumu dikkate alarak bir tablo hazırlar. Bu da kişinin sonraki

¹⁰⁷ Shirazi Nezhad v. Canada (Citizenship and Immigration) (n 103).

¹⁰⁸ Safarian v. Canada (Citizenship and Immigration) (n 103).

¹⁰⁹ ibid.

yapacağı vize ya da çalışma izni başvurularında olumsuz sonuçlar almasına sebebiyet verebilir. Bu sebeple veriler günlük olarak silinmektedir. Mahkemenin, kayıtların günlük olarak silinmesine şüpheli bakmasının sebebi, bu kayıtlara erişilemez ise Chinook'un risk göstergeleri hakkında erişilebilecek tek verinin GCMS notları olmasıdır. Diğer bir ifadeyle Chinook desteğiyle verilen kararın ancak memur tarafından hazırlanan kısmına erişim söz konusu olur.

Ancak bu kararda mahkemenin Chinook adlı veri işleme teknolojisi hakkında yaptığı şu açıklamalar dikkate değerdir¹¹⁰:

“...hatanın niteliği, memurun gerekçeleri ve Chinook'un işleviyle ilgili mevcut kanıtlara dayanarak bu kararı gözden geçirme amaçları için kaydın eksiksiz olduğunu bulmuş olsam da, özellikle risk göstergelerinin mevcut olduğu başvurularda, işleme teknolojisi kullanılarak işlenen başvuruların diğer yargısal incelemelerinde durum böyle olmayabilir. Bu nedenle, davalının işleme teknolojisi tarafından üretilen tüm materyali sistematik olarak günlük olarak silme işlemi en iyi uygulamayı yansıtmayabilir...”

Somut olayda ise Chinook'un oluşturduğu risk göstergesi “N/A (Not Available/ No Answer) (Mevcut Değil/Yok)” olarak belirlenmiştir. Bu da kişi hakkında risk göstergesinde herhangi bir işaretleme yapılmadığını göstermektedir. Dolayısıyla verilerin günlük olarak silinmesinin somut olayda bir önemi yoktur. Ancak daha ilginç olanı, ilgili memurun mahkemeye verdiği ifadede risk göstergelerinin ne olduğunu bilmediğidir¹¹¹. Mahkeme kararında belirtildiği gibi eğer kişi hakkında bir işaretleme yapılmış olsaydı, bu durumda çalışma izni ret kararının geçerli olup olmayacağı ayrı bir sorundur. Zira idarenin personeli yeterince eğitmemesi veya gereği gibi seçmemesi sorunu vardır. Ayrıca memurun risk göstergelerinin ne olduğunu bilmemesi teknik anlamda şeffaflık problemi olup olmadığına dair şüpheleri de akla getirmektedir.

B. Avrupa Birliği Örneği: iBorderCtrl adlı Yapay Zekâ

iBorderCtrl, Avrupa Birliği Üye Devletlerinin kara sınırlarını geçen Avrupa Birliğine üye olmayan ülke vatandaşları için hızlı ve kesin bir sınır kontrolünün gerçekleştirilmesine yardımcı olacak bir teknolojidir. iBorderCtrl sınır kontrolünde farklı yapılardan oluşur¹¹². Bu yapılar “Biyometrik Sistem”, “Yüz Eşleştirme Aracı”, “Belge Doğrulama-Analitik Aracı”, “Gizli İnsan Algılama Aracı”, “Harici Eski ve Sosyal Arayüzler Sistemi”, “Entegre Kontrol Sınır Analitiği Aracı”, “Risk Tabanlı Değerlendirme Aracı ve Otomatik Hile Algılama Aracı” olmak üzere sekiz tanedir.

¹¹⁰ *Mehrara v. Canada (Citizenship and Immigration)* (n 103).

¹¹¹ Bu durum, *Mehrara v Canada* davasının 64. paragrafında şu şekilde ifade edilmiştir: “*In the present case, the Officer testified under cross-examination that she did not know what the risk indicators in Chinook were*” ibid.

¹¹² Alejandra Bringas Colmenarejo, ‘Artificial Intelligence and Big Data Analytics in Decision Making: The Migration and Asylum Systems’ (Yüksek Lisans, Charles University 2020) 79.

Bütün bu araçları kapsayan iBorderCtrl sisteminin iki aşaması vardır. İlk aşamada kişinin seyahatine ilişkin tüm bilgiler alınmakta ve bu bilgilerin doğruluğu sınırda bir avatar (sanal ortamda insan hüviyetinde görünen bir yapay zekâ) tarafından denetlenmektedir. İkinci aşamada bu sistemden alınan verilerle birlikte sınır memuru bir denetim yapar¹¹³. Avatarın belirgin olarak kullandığı üç araç vardır. Avatar daha önceden elde edilen bilgilere dayalı olarak kişiye belli sorular sorar. Otomatik hile algılama aracı ile kişinin sözel olmayan mikro jestlerini analiz eder. İkinci olarak risk tabanlı değerlendirme aracı ile sınır memuru tarafından daha fazla araştırmayı gerektirecek vakıaları tespit edebilmesi için kişiler hakkında bir risk puanı belirlenir. Üçüncü olarak Entegre Sınır Kontrolü Analitiği Aracı ile yasadışı faaliyet veya davranış kalıpları tespit edilir¹¹⁴.

iBorderCtrl, 2016 ile 2019 yılları arasında Avrupa Birliği üyesi olan Macaristan ve Letonya’da uygulanmak üzere gönüllü bir pilot proje olarak tasarlanmıştır. Ancak gerçekten gönüllü kişilerin katılımı ile gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği şüphelidir. Özellikle Letonya’da kaç gönüllünün bu projeye katıldığının açıklanmaması şüpheyi arttırmaktadır¹¹⁵.

iBorderCtrl adlı sistem pek şeffaf değildir. Sistem birçok modülden aldığı verileri tek bir raporda birleştirir ve sınır memuruna bu şekilde sunar. İdare adına hareket eden sınır memuru dâhi arka planda çalışan modüllerin hepsinin sonuçlarına teker teker ulaşamamaktadır. Bu da aslında idarenin dâhi sistemin tam olarak neye dayalı karar verdiğini anlayamaması durumunu ortaya çıkarır¹¹⁶. Ayrıca ilgili kişiye temel bazı belge hataları aktarılırken, kendisi hakkında sistem tarafından verilen risk puanı hakkında bilgi verilmez. Bu noktada kişi, sonuç raporundan haberdar olursa dinlenebilir ve kendisi hakkındaki iddiaları cevaplandırabilir. Bu da memurun daha sağlıklı bir karar vermesini sağlar¹¹⁷.

iBorderCtrl adlı yazılımın şeffaf olmadığı gerekçesiyle, yazılım hakkında bilgi almak için önce Yunanistan’daki bir sivil toplum örgütü olan Homo Digitalis, Avrupa Komisyonu’nun Avrupa Araştırma Yürütme Ajansı’ndan bilgi talep etmiştir¹¹⁸. Bu başvuru sınırlı başarıya ulaşmıştır. Daha sonra Patrick Breyer Avrupa Araştırma Yürütme Ajansından teknolojinin yasallığı ve proje bulguları hakkında bilgi talebinde bulunmuştur. Ancak ikinci başvuru ticari sır gerekçesiyle reddedilmiştir¹¹⁹.

¹¹³ ibid 79–80.

¹¹⁴ ibid 80.

¹¹⁵ ibid 81–83.

¹¹⁶ Micheal Dockstator, ‘Administrative Intelligence: Exploring Balanced Human-AI Decision-Making Relationships in Canadian Administrative Contexts’ (Yüksek Lisans, University of Toronto 2019) 49.

¹¹⁷ ibid 50.

¹¹⁸ Derya Ozkul, ‘Automating Immigration and Asylum: The Uses of New Technologies in Migration and Asylum Governance in Europe’ (University of Oxford 2023) 27.

¹¹⁹ ibid.

Patrick Breyer de bunun üzerine Avrupa Birliği Adalet Divanı(ABAD)’nda dava açmıştır. Yapılan yargılama sonucunda Mahkeme kamu yararının ağır bastığını ve ticari sırların kısmen açıklanması gerektiğine karar vermiştir. Açıklanan karara göre, iBorderCtrl teknolojisinin yasal ve etik etkilerinin neler olduğuna, teknoloji sebebiyle profillenen kişilerin haklarında yanlış bir kanıya varılmasının nasıl önüne geçildiğine, teknolojinin teknik yeterliliklerinin neler olduğuna, yukarıda bahsedilen Biyometrik Sistem, Yüz Eşleştirme, Belge Doğrulama-Analitik, Gizli İnsan Algılama Aracı, Entegre Kontrol Sınır Analitiği Aracı, Risk Tabanlı Değerlendirme ve Otomatik Hile Algılama araçlarının nasıl çalıştığına, teknolojinin nasıl veri topladığına ilişkin veriler ticari sır kapsamında değerlendirilmiştir¹²⁰. Patrick Breyer’de bu karara itiraz etmiştir. Ancak Mahkeme Breyer tarafından yapılan itirazı, kamu yararının ticari sırlardan üstün olduğunu açıklamada ve kanıtlamada yetersiz görmüştür¹²¹.

C. Almanya Örneği: Sığınma Başvurusunda Kullanılan Yapay Zekâlar

Göçmenlerin sığınma başvurularında yapay zekâ ile profillemeye yapmak amacıyla Almanya’da Arapça konuşan kişilerin lehçelerinin anlaşılması için Dil ve Lehçe Tanımlama Yardım Sistemi (Language and Dialect Identification Assistance) (DIAS) kullanılmaktadır. Almanya ayrıca yüz tanıma sistemiyle birlikte sığınma başvurusunda bulunan kişinin etnik kökeni, yaşı, menşe ülkesi gibi kişisel verilere hızlıca ulaşmayı amaçlamaktadır¹²². Alman Göçmenler ve Mülteciler Federal Ofisi, bu sistemi başvuranların kimlik belgelerinin olmaması, hilekarlığın tespiti, zaman ve verimliliğin sağlanması ve başvuranların ülkelerine dönmelerini sağlama amaçlarıyla kullanılmaktadır¹²³. Dil ve Lehçe Tanımlama Yardım Sisteminin yasal dayanağı İltica Kanunu’nun 16. maddesinin 1. fıkrasının 3. cümlesidir ve hüküm şöyledir¹²⁴: “*Yabancıların menşe ülkesinin veya bölgesinin belirlenmesi amacıyla, yabancıların sözlü ifadeleri resmi duruşması dışında ses ve veri ortamına kaydedilebilir.*”

DIAS, kişinin ana dilinde yaptığı konuşmasını kaydeder, aksanını analiz etmek için akustik tonlamalara odaklanır. İlk aşamada bu sisteme ilgili kişinin sesi kaydedilir. İkinci aşamada ise kaydedilen sesin analiz edilmesi sonucu belirli dil veya lehçeyle eşleşme olasılığı hesaplanır. Ortaya çıkan sonuç bir rapor haline getiril-

¹²⁰ Patrick Breyer, ‘Briefing: Transparency Complaint against Secret EU Surveillance Research “iBorderCtrl”’ (Patrick Breyer, 15 Aralık 2021) <<https://www.patrick-breyer.de/en/press-briefing-transparency-complaint-against-secret-eu-surveillance-research-iborderctrl/>> son erişim tarihi 8 Aralık 2024.

¹²¹ *Patrick Breyer v European Research Executive Agency (REA)* [2023] Avrupa Birliği Adalet Divanı(Onuncu Daire) C-135/22 P.

¹²² Lisa Nyman, ‘Potential Legal Challenges under the European Convention on Human Rights on the Use of Artificial Intelligence in Asylum Procedures’ (Lisans Tezi, Örebro University 2022) 1.

¹²³ Ozkul (n 117) 45.

¹²⁴ Asylum Act in the version promulgated on 2 September 2008 (Federal Law Gazette I, p. 1798), last amended by Article 2 of the Act of 11 March 2016 (Federal Law Gazette I, p. 394)

dikten sonra mülakat görüşmesinden önce başvuranın iddiasının değerlendirilmesi için bilgi kaynağı olarak kullanılır¹²⁵.

İltica başvurusunda bulunan kişinin sesinin biyometrik¹²⁶ analizi için test özel bir odada yapılır. Başvuru sahibinden telefon ahizesini kaldırdığında, sinyal sesini duyduktan sonra bir görüntüyü mümkün olabildiğince en ayrıntılı şekilde iki dakika boyunca anlatması istenir¹²⁷. Bu işlem tamamlandıktan birkaç dakika sonra kişinin lehçesi veya dili hakkında olasılık yüzdelerine ilişkin bir rapor oluşturulur¹²⁸. Yapay zekânın ses kaydı alması için kullanılan ahizenin de önemli olduğunu söylemek gereklidir. Ahize kişinin sesini gerektiği kalitede ve doğrulukta kaydetmiyorsa hatalı sonuçların ortaya çıkması söz konusu olabilir. Ayrıca iltica başvurusu yapanlara anlatılan görüntüden de kişiye dair veriler toplamak amacıyla yönlendirmeler yapılmaktadır. Örneğin bir Müslüman ailenin ev ortamında birlikte yemek yemesinin tasvir edilmesi istenmektedir. Başvuru sahipleri bunu yaparken aile hayatına dair hususlardan bahsedeceğinden, aile hayatına saygı ve mahremiyet hakları zedelenabilir¹²⁹.

Almanya’da DIAS, sığınmacıların kökenleri hakkındaki açıklamalarına güvenilmediğinde veya sunulan belgelerden şüphelenildiğinde başvuranın menşe ülkesini belirlemede kullanılır. Alman Federal Göç ve Mülteci İdaresi tarafından DIAS’ta hangi verilerin kullanıldığına, DIAS’ın kaç dili tanıyabildiğine ve hata oranının ne olduğuna ilişkin veriler açıkça paylaşılmamıştır¹³⁰. Federal İçişleri Bakanlığı tarafından sadece Levant Arapçasının farklı versiyonlarının Pensilvanya Üniversitesinden satın alındığı belirtilmiştir¹³¹. Bu sebeple sistemin Arap ülkelerinden gelenlerin menşe ülkesini belirlemede kullanıldığı düşünülmektedir¹³².

Sistemin 2017’de 292 rapordan 160’ında kişilerin menşe ülkesini doğru bir şekilde tespit edebildiği görülmektedir. Ayrıca sistemde var olan dillerin sayısı ile dilin gelişimi de dikkate alındığında, menşe ülkenin doğru tespit oranı azalmaktadır. Her ne kadar sistem geliştirilmeye devam etse de dil bilimcilere göre dil yaşayan bir mefhumdur ve dile göre menşe ülke tahmini asla yüzde yüz doğru çalışmaz. Dilin toplumsal yapısına ilişkin etkenler dikkate alınmadan yapılan bu yapay zekâ iltica

¹²⁵ Nyman (n 121) 10.

¹²⁶ “Yazar, sığınma usulünde ses biyometrisinin etkisini şu şekilde açıklamaktadır: “*Sığınma usulünde ses biyometrisi, sesi, mahremiyet alanını sömürmek için bir araç olarak silahlandırır.*” Daniel Leix Palumbo, ‘The Weaponization of Datafied Sound: The Case of Voice Biometrics in German Asylum Procedures’ in Koen Leurs and Sandra Ponzanesi (editörler), *Doing Digital Migration Studies* (1. Baskı, Amsterdam University Press 2024) 315.

¹²⁷ ibid 312.

¹²⁸ ibid 314.

¹²⁹ ibid.

¹³⁰ ibid 307.

¹³¹ ibid 312.

¹³² ibid 305.

başvurularının reddedilmesinde kullanılmıştır¹³³. Dünya üzerinde tek bir konuşma biçimi yoktur. Ancak bir kişinin konuşma biçimi ve ses tonu, o kişinin kültürü ve ülkesi hakkında ipuçları verir. Kişiden kişiye de ses deneyimi değişkenlik göstermektedir. Bir aktör, şarkıcı ya da istihbarat görevlisi ses analizi yapan makineleri aldatılabilir. Kişinin hasta olması durumunda ses analizinin doğru yapıp yapılmadığı da şüphelidir. Ayrıca Göçmenler ve Mülteciler Federal Ofisi sistemi yardımcı olarak kullandığını, asıl karar vericinin memurlar olduğunu ifade etse de Anna Bisselli isimli gazeteci aksini iddia etmektedir¹³⁴.

Almanya'da İltica Kanununa göre sadece kimlik belirleme amacıyla cep telefonu verileri analiz edilmektedir. Bu uygulamanın yasal dayanağı olan İkamet Yasasının 48. maddesinin 3a fıkrası şu şekildedir¹³⁵: “*Yabancıların geçerli bir pasaportu, pasaport yerine geçen veya başka bir uygun kimlik belgesine sahip olmaması durumunda, kimlik ve uyruğun belirlenmesi ve ülkesine geri gönderilme olasılığının belirlenmesi ve ileri sürülmesi gerekiyorsa, 3b paragrafı uyarınca bir değerlendirilmenin sağlanması amacıyla, mobil cihazlar ve bulut hizmetleri de dahil olmak üzere veri taşıyıcılarının okunmasına izin verilir. Yabancı, veri taşıyıcılarının izin verilen okunması için gerekli erişim verilerini sağlamalıdır.*” Kişinin pasaport ya da kimlik belgesi gibi bir belgesinin olmaması durumunda kişiden cihazını teslim etmesi ve imzalı bir formda onay vermesi istenir¹³⁶. Başvuru sahipleri, bu formda cep telefonlarındaki verilerin işlenmesine ilişkin izin vermeyi reddedebilir. Ancak bu durumda başvurularının durdurulabileceğine ilişkin bir kutucuğu işaretlemek zorundadırlar¹³⁷. Diğer bir ifadeyle kişisel verilerinin işlenmemesi durumunda başvuruların dikkate alınmaması durumu söz konusudur.

Kişi cep telefonunun varsa kilidini açarak ilgililere teslim etmek zorundadır. Daha sonra cihaz bir bilgisayara bağlanır ve başvuru sahibinin huzurunda inceleme yapılarak rapora dönüştürülür. Rapor Alman Federal Göç ve Mülteci İdaresi'nde çalışan bir avukatın raporun gerekliliği ve orantılılığına ilişkin izniyle kullanılabilir. Daha sonra raporla başvuranın açıklamaları arasında bir çelişki varsa, bunlar başvurana sorulabilir¹³⁸. Sonuç raporunda şu bilgiler yer alır; telefonda depolanan kişilerin ülke kodları, gelen ve giden aramalar ve mesajlarla ilgili ülke kodları; gelen ve giden mesajlarda kullanılan diller, tarama geçmişinin ülke sonları (alan adının

¹³³ Ozkul (n 117) 46.

¹³⁴ Palumbo (n 125) 311–312.

¹³⁵ Asylum Act in the version promulgated on 2 September 2008 (Federal Law Gazette I, p. 1798), last amended by Article 2 of the Act of 11 March 2016 (Federal Law Gazette I, p. 394).

¹³⁶ Ozkul (n 117) 51.

¹³⁷ Francesca Palmiotto ve Derya Ozkul, “Like Handing My Whole Life Over” [2023] Verfassungsblog: On Matters Constitutional 234, 235. İlgili formdaki ifade şu şekildedir: “*I am aware that this refusal will regularly lead to the asylum procedure being discontinued, as I am thereby violating my obligation to cooperate in the asylum procedure.*”

¹³⁸ Ozkul (n 117) 51.

sonunda bulunan tr, uk gibi ifadeler); Facebook gibi uygulamalarda kullanılan giriş adları ve adresler ve son olarak kaydedilmiş fotoğraflardan ve uygulamalardan elde edilen coğrafi/konum verileri¹³⁹.

Almanya'daki sığınma başvurusunda kullanılan yapay zekâlar ile ilgili açıklamalardan sonra Federal İdare Mahkemesi'nin verdiği bir karar incelenmelidir. Bir Afgan'ın Almanya'da yaptığı sığınma başvurusunda sunduğu evlilik cüzdanı (tazkira) gerçekçi bulunmamış ve kişinin telefonuna el konularak yapay zekâ tarafından veriler incelenmiştir. İnceleme sonucunda ortaya çıkan rapor ve başvuru iddiaları çelişkili çıkınca sığınma başvurusu reddedilmiştir¹⁴⁰. Görünen o ki yapay zekânın verdiği rapora üstünlük tanınmıştır. Somut olayda kişinin pasaport ya da pasaport yerine geçen belgelerden birisine sahip olmaması durumunda doğrudan cep telefonu verisinin analiz edilmesi Federal İdare Mahkemesi tarafından orantılı bulunmamıştır çünkü evlilik cüzdanı gibi diğer resmî belgelere bakılması, tercüman aracılığıyla bilgi alınması gibi daha hafif yollar söz konusuysen cep telefonu analizini ağır bir müdahale olarak görmüştür¹⁴¹. Kararda orantılılık ilkesi açısından iki ilke değerlendirilmiştir: kullanılan teknolojinin gerekli ve ulaşmak istenen amaca uygun olup olmadığı. Ulaşmak istenen amaca, en az müdahale gerektiren araçla ulaşılması gerektiği ifade edilmektedir. Somut olayda evlilik cüzdanının sunulmasına rağmen yine de Afgan uyruklu kişiden cep telefonunun talep edilmesi mahkeme tarafından orantısız bulunmuştur¹⁴². Ayrıca kararda cep telefonunun kişiyi analiz etmek açısından uygun bir yöntem olup olmadığı da tartışılmaktadır. Gesellschaft für Freiheitsrechte (Özgürlük Hakları Derneği), mobil telefonların sadece kişi tarafından kullanılmaması veya kişinin başkasına telefonunu mobil erişim noktası açarak kullandırması durumlarında kişiye ait olmayan verilerin telefonda depolandığını ifade etmektedir. Bu sebeple sadece kişiye ait olmayan verilerin telefonda depolanması neticesinde kişi hakkında hatalı ve yanıltıcı sonuçların ortaya çıkması muhtemeldir. Ancak cep telefonunun kişinin kimliğini ve menşe ülkesini belirlemek açısından uygun bir araç olduğuna karar verilmiştir¹⁴³.

Ayrıca bu olayda verilerin işleniş biçimine bakıldığında alınan rızanın hukuka uygun olup olmadığı da tartışmalıdır. GDPR'ın 5. maddesine göre kişisel veri “işlenme amaçlarına uygun, işlenme amaçlarıyla ilgili ve bunlarla sınırlı olmalıdır.” Ayrıca Tüzüğün 7. maddesine göre rızanın özgür bir şekilde alınması gereklidir. Son olarak Tüzüğün 15. maddesine göre kişilere, verileri işlenirken itiraz etme imkânı

¹³⁹ ibid.

¹⁴⁰ Francesca Palmiotto, ‘Procedural Fairness in Automated Asylum Procedures: Fundamental Rights for Fundamental Challenges’ (2024) 55 Computer Law & Security Review 1, 3.

¹⁴¹ Palmiotto ve Ozkul (n 136) 236.

¹⁴² Palmiotto ve Ozkul (n 136) 236. Orantılılık ilkesi hakkında detaylı bilgi için bkz. Alkım Aktaş, ‘Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kolluk Faaliyetlerinin Denetiminde Ölçülülük İlkesi’ [2023] Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi ; Fıruze Yiğit, *Barışçıl Toplanma Özgürlüğüne Getirilen Sınırlamalarda AİHM Denetimi* (1. Baskı, Adalet 2023) 105 vd.

¹⁴³ Palmiotto ve Ozkul (n 136) 236.

verilmiştir. Ancak somut olaya bakıldığında kişiler rıza vermezse başvurularının değerlendirmeye alınmayacağına ilişkin bir formun imzalatıldığı görülmektedir. Bu da kişisel verilerin işlenmesine ilişkin itiraz imkanını ortadan kaldırmaktadır¹⁴⁴. Tüzüğün 15. maddesinde düzenlenen itiraz hakkına aykırılık teşkil eden bir uygulama söz konusudur.

Türkiye’de de Almanya’dakine benzer şekilde bir proje yapılmıştır. 2019-2021 yılları arasında AB tarafından finanse edilen bir konuşma algılama sistemi projesi oluşturulmaya çalışılmıştır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü “*Etkili Vatandaşlık Belirlemesi İçin Kapasite Geliştirme*” adlı proje kapsamında Özbek ve Uygur dillerindeki lehçe farkını ayırt etmeyi hedeflemiştir. Yapılan çalışmalar neticesinde sistemin doğruluk oranı önce yüzde 53’ken, geliştirmeler neticesinde yüzde 70 olmuştur. Ancak proje tatmin edici sonuçlar alınamaması sebebiyle uygulanmamıştır¹⁴⁵.

SONUÇ

Çalışma çerçevesinde yapay zekânın göç hukukuna etkilerinden bahsedilmiştir. Bu çerçevede yapay zekânın kendine has sorunlarının göç hukuku alanında da devam ettiği görülmektedir. Bu etki Almanya, Kanada ve Güney Afrika gibi dünyanın birçok ülkesinde kendini göstermektedir. Ayrıca Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşların kullandığı yapay zekâlarda da aynı sorunlar devam etmektedir. Çalışma içerisinde bahsedilen şeffaflık, kirli veri ve kişisel verilerin korunması sorunları, göç işlemlerinin muhatabı olan kişilerin yaşam hakkı, işkence yasağı ve özgürlük ve güvenlik hakkı gibi temel hak ve özgürlükleri de etkilemektedir. Ayrıca geri gönderme yasağına aykırılık teşkil edecek yönde uygulamaların ortaya çıkması muhtemeldir.

Kanada’da göç alanında uygulanan politikaların ayrımcı olduğu görülmektedir. Bu politikaların gerçekleştirilmesi amacıyla yapay zekâ kullanıldığı da görülmektedir. Öyle ki yapay zekânın kullanımı açılan davalar sırasında fark edilmektedir. Chinook adlı yapay zekânın kullanımı da açılan bir davada fark edilmiştir. Avrupa Birliğinde ise iBorderCtrl adlı bir yapay zekâ kullanılmaktadır. Ancak bu yapay zekâ hakkındaki sorun, açılan dava sonucunda yeterli şeffaflığın sağlanamamış olmasıdır. Almanya’da ise sığınma başvuruları kapsamında, mahkeme kullanılan yapay zekâyı orantılı bulmamıştır. Türkiye’de de Almanya’ya benzer şekilde uygulamalar oluşturulmaya çalışılmıştır. Ancak başarılı olunamamıştır.

Yapay zekâların otomatik karar alma mekanizmaları kapsamında kabul edildiği ifade edilmiştir. ABAD’ın son içtihatları ışığında sığınmacıların iltica kararlarının otomatik sistemler tarafından verilmesinde iki ilke geçerlidir. Birincisi sığınmacıların otomatik sistemde üretilen rapora, kullanılan girdi verilerine ve sistemin nasıl çalıştığını anlama imkanına erişme hakları vardır. İkincisi otomatik kararların ürettiği sonuçların doğruluğuna, geçerliliğine ve yasallığına itiraz etme, eğer varsa güncel

¹⁴⁴ ibid 237.

¹⁴⁵ Ozkul (n 117) 48.

olmayan veya yanlış olan verileri düzeltme hakları vardır. Ayrıca kişisel verilerinin silinmesini veya sınırlandırılmasını talep etmeleri de imkân dahilindedir¹⁴⁶.

Görüldüğü üzere göç hukuku alanında yapay zekâ destekli bir şekilde tesis edilen idari işlemler açısından birçok usuli problem söz konusudur. Türk hukukunda yapay zekâ sistemlere ilişkin usuli düzenlemelerin yapılabilmesi için aşılması gereken problemler Dinçkol tarafından şu şekilde ifade edilmektedir: “...yapay zekâ sistemini Türk idari yargılamalarına uyarlarken yargılamalarında çözülmesi gereken bazı zorluklar da bulunmaktadır. Örneğin, Türk idari usul normlarının parçalı olması, Türk idari yargısı açısından kararların öngörülebilirliğinin ve yayınlanan dava kararı sayısının yetersiz olması, hukuki sürecin belirsizliği gibi Türk idari işlemlerinin ve ilgili kanunların iç yapısından kaynaklanan bazı sorunlar ortaya çıkabilmektedir.”¹⁴⁷. Biz de Dinçkol’a katılarak Türkiye’de yapay zekâ sistemlerine ilişkin hükümler barındıran bir genel idari usul kanunu yapılması gerektiğini düşünmekteyiz. Ayrıca bu kanunun yapımında yapay zekânın kullanımından kaynaklı uygulamada ortaya çıkabilecek şeffaflık, kirli veri ve kişisel verilerin korunması gibi konuların dikkate alınması gereklidir. Özellikle yapay zekâ sistemleri bakımından şeffaflık özel bir öneme sahiptir. Zira Kanada’da Chinook adlı yapay zekânın kullanımında yaşanan şeffaflık sorunu idarenin sorumluluğunu gündeme getirecektir. Sorumluluk doğuran diğer bir husus ayrımcılıktır. Kanada’nın ülke politikası olarak benimsediği ayrımcı uygulama bir yana, yapay zekânın bizatihi bünyesinde barındırdığı kirli veriden dolayı ayrımcılık ortaya çıkabilmektedir. Bu sorunların önüne geçilebilmesi için ilgili tedbirlerin alınması gereklidir. Örneğin söz konusu sistemler açısından risk ve etki değerlendirme testleri genel idari usul kanununda düzenlenebilir.

Göç hukuku bağlamında yapay zekânın yardımcı olarak kullanıldığı mülteci statüsünün belirlenmesi, vize verilmesi veya vize iptali gibi işlemlerde ayrı bir usulün benimsenmesi elzemdir. Bu şekilde, söz konusu işlemlere muhatap kişilerin zor durumlarından yararlanılmasının önüne geçilmelidir.

KAYNAKÇA

Akburakcı NF, Kamu Düzeni Açısından Yapay Zekâ (1. Baskı, Adalet 2023)

Aktaş A, ‘Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kolluk Faaliyetlerinin Denetiminde Ölçülülük İlkesi’ [2023] Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 727

Başar C, Türk İdare Hukuku ve Avrupa Birliği Hukuku Işığında Kişisel Verilerin Korunması (1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2020)

¹⁴⁶ Palmiotto (n 139) 8.

¹⁴⁷ Hulüsi Alphan Dinçkol, ‘Yapay Zekânın İdari Yargı Üzerindeki Etkileri’ (2024) 12 Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 47, 68.

Bignami F, ‘Artificial Intelligence Accountability of Public Administration’ (2022) 70 The American Journal of Comparative Law i312

Blevins M, ‘When Dirty Data Leads to Dirty Policing’ (2023) 29 Richmond Journal of Law & Technology 166

‘BMMYK’nın İlgi Alanındaki Kişilere Ait Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Politika’ (BMMYK 2018)

Breyer P, ‘Briefing: Transparency Complaint against Secret EU Surveillance Research “iBorderCtrl”’ (Patrick Breyer, 15 Aralık 2021) <<https://www.patrick-breyer.de/en/press-briefing-transparency-complaint-against-secret-eu-surveillance-research-iborderctrl/>> son erişim 8 Aralık 2024

Bringas Colmenarejo A, ‘Artificial Intelligence and Big Data Analytics in Decision Making: The Migration and Asylum Systems’ (Yüksek Lisans, Charles University 2020)

Bukhatwa F, Laarfi A ve Salem I, ‘Dirty Data between Errors and Their Handling—A Firsthand Experience in Solving Dirty Data from Within’ (2023) 13 International Journal of Intelligence Science 48

Can H, Almanya’da Yabancıların İkameti, Kazanç Sağlayıcı Faaliyeti ve Entegrasyonu (Aufenthalt, Erwerbstätigkeit Und Integration von Ausländern in Deutschland) (1. Baskı, Adalet 2023)

Can H ve Tuna E, Yabancılar Hukuku (1. Baskı, Adalet 2022)

Çelik D, ‘Tam Otomatikleştirilmiş İdari İşlemler’ (2024) 28 Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 413

Chartier-Edwards N, Blottiere M ve Roberge J, ‘AI Statecraft Heating-up: The Automation of Governance through Canada’s Chinook Case Study’ [2024] AI & SOCIETY 1

‘Chinook Canada-IRCC Decision-Making System In 2024’ (29 Nisan 2022) <<https://arnikavisa.com/all-we-know-about-chinook-system/>> son erişim 8 Aralık 2024

Dinçkol HA, ‘Yapay Zekânın İdari Yargı Üzerindeki Etkileri’ (2024) 12 Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 47

Diphooorn T, ‘Dirty Versus Clean Data: The Politics of Data-Driven Policing in South Africa’ in Tereza Østbø Kuldova, Helene Oppen Ingebrigtsen Gundhus and Christin Thea Wathne (editörler), Policing and Intelligence in the Global Big Data Era, Volume II (1. Baskı, Springer Nature Switzerland 2024)

Dockstator M, ‘Administrative Intelligence: Exploring Balanced Human-AI Decision-Making Relationships in Canadian Administrative Contexts’ (Yüksek Lisans, University of Toronto 2019)

Dülger MV, ‘Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması’ (2019) 1 Yaşar Hukuk Dergisi 71

Ekşi N, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku (5. Baskı, Beta 2018)

Ergül E, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Hukuku’nda Sınır Dışı Etme Geri Gönderme ve Geri Verme (1. Baskı, Yargı Yayınevi 2012)

‘Evidence - CImm (44-1) - No. 3 - House of Commons of Canada’ <<https://www.ourcommons.ca/DocumentViewer/en/44-1/CImm/meeting-3/evidence>> son erişim 7 Aralık 2024

Güçlütürk OG, Yapay Zeka ve Verinin Kullanımı (1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2022)

‘Guidelines 2/2018 on Derogations of Article 49 under Regulation 2016/679’ (European Data Protection Board 2018)

‘Guidelines 05/2020 on Consent under Regulation 2016/679 Version 1.1’ (European Data Protection Board 2020)

İneli Ciğer M, ‘Silahlı Çatışma Durumlarında Ayrım Gözetmeyen Şiddet Hareketlerinden Kaçan Kişilerin Avrupa Birliği Hukuku ve Türk Hukukunda İkincil Korunması’ (2018) 20 Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 199

Ira J. K, Kurzban’s Immigration Law Sourcebook (8. Baskı, American Immigration Law Foundation 2002)

Kinchin N, ‘Technology, Displaced? The Risks and Potential of Artificial Intelligence for Fair, Effective, and Efficient Refugee Status Determination’ (2021) 37 Law in Context. A Socio-legal Journal 45

Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Açık Rıza, <https://kvkk.gov.tr/yayinlar/A%C3%87IK%20RIZA.pdf>, Son Erişim, 10 Aralık 2024

Küzeci E, Kişisel Verilerin Korunması (4. Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2021)

Leese M, Noori S ve Scheel S, ‘Data Matters: The Politics and Practices of Digital Border and Migration Management’ (2022) 27 Geopolitics 5

Legonsky SH ve Rodriguez CM, Immigration and Refugee Law and Policy (5. Baskı, Foundation Press 2009)

Marda V ve Narayan S, ‘Data in New Delhi’s Predictive Policing System’, Proceedings of the 2020 Conference on Fairness, Accountability, and Transparency (ACM 2020) <<https://dl.acm.org/doi/10.1145/3351095.3372865>> son erişim 4 Aralık 2024

Maxwell J ve Tomlinson J, Experiments in Automating Immigration Systems (1. Baskı, Bristol University Press 2022)

McDaniel JLM ve Pease KG (editörler), 'Artificial Intelligence and Online Extremism: Challenges and Opportunities', Predictive Policing and Artificial Intelligence (1. Baskı, Routledge 2021)

Nalbandian L, 'An Eye for an "I:" A Critical Assessment of Artificial Intelligence Tools in Migration and Asylum Management' (2022) 10 Comparative Migration Studies 1

Noriega M, 'The Application of Artificial Intelligence in Police Interrogations: An Analysis Addressing The Proposed Effect AI Has on Racial and Gender Bias, Cooperation, and False Confessions' (2020) 117 Futures 102510

Nyman L, 'Potential Legal Challenges under the European Convention on Human Rights on the Use of Artificial Intelligence in Asylum Procedures' (Lisans Tezi, Örebro University 2022)

Özkan I, Göç-İltica ve Sığınma Hukuku (5. Baskı, Seçkin 2023)

Ozkul D, 'Automating Immigration and Asylum: The Uses of New Technologies in Migration and Asylum Governance in Europe' (University of Oxford 2023)

Palmiotto F, 'Procedural Fairness in Automated Asylum Procedures: Fundamental Rights for Fundamental Challenges' (2024) 55 Computer Law & Security Review 1

Palmiotto F ve Ozkul D, '„Like Handing My Whole Life Over“' [2023] Verfassungsblog: On Matters Constitutional 234

Palumbo DL, 'The Weaponization of Datafied Sound: The Case of Voice Biometrics in German Asylum Procedures' in Koen Leurs and Sandra Ponzanesi (editörler), Doing Digital Migration Studies (1. Baskı, Amsterdam University Press 2024)

Parlak TM, Avrupa Birliği Göç Hukuku Reformunda Düzensiz Göçmenlerin Statüleri (1. Baskı, Seçkin 2022)

Parycek P, Schmid V and Novak A-S, 'Artificial Intelligence (AI) and Automation in Administrative Procedures: Potentials, Limitations, and Framework Conditions' (2023) 15 Journal of the Knowledge Economy 8390

Richardson R, Schultz J ve Crawford K, 'Dirty Data, Bad Predictions: How Civil Rights Violations Impact Police Data, Predictive Policing Systems, and Justice' (2019) 94 New York University Law Review 192

Sümer N, 'Kanada'da İdarenin Karar Alma Süreçlerinde Yapay Zekayı Kullanımı: Otomatik Karar Alma Yönergesi' (2024) 6 Bilişim Hukuku Dergisi 155

TİHEK, 'Sınır Dışı Edilen Yabancılar ve Geri Gönderme Yasağı' (Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu 2022) Araştırma Raporu

Vohra A, ‘Social Order in the Age of Artificial Intelligence: The Use of Technology in Migration Governance and Decision-Making’ (Yüksek Lisans, University Of British Columbia 2023)

Wolswinkel J, ‘Artificial Intelligence and Administrative Law’ (Council of Europe 2022)

Yayla A, İdare Hukuku Bakımından Yapay Zekâ (1. Baskı, Seçkin 2023)

Yiğit F, Barışçıl Toplanma Özgürlüğüne Getirilen Sınırlamalarda AIHM Denetimi (1. Baskı, Adalet 2023)

— —, ‘Doğal Hakkın İnsan Hakkına Dönüşümü’ (2024) 41 İnsan Hakları Yıllığı 1

Yılmaz T, Avrupa Birliğinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku (1.Baskı, Adalet 2022)

KARARLAR

Ardestani v Canada (Citizenship and Immigration) [2023] Kanada Federal Mahkemesi 2023 FC 874

Baker v Canada (Minister of Citizenship and Immigration) [1999] Kanada Yüksek Mahkemesi [1999] 2 SCR 817

Farshid v Canada (Citizenship and Immigration) [2024] Kanada Federal Mahkemesi 2024 FC 1573

Haghshenas v Canada [2023] Federal Kanada Mahkemesi 2023 FC 464

Mehrara v Canada (Citizenship and Immigration) [2024] Kanada Federal Mahkemesi 2024 FC 1554

Ocran v Canada (Citizenship and Immigration) [2022] Kanada Federal Mahkemesi 2022 FC 175

Patrick Breyer v European Research Executive Agency (REA) [2023] Avrupa Birliği Adalet Divanı (Onuncu Daire) C-135/22 P

Raja v Canada (Citizenship and Immigration) [2023] Kanada Federal Mahkemesi 2023 FC 719

Safarian v Canada (Citizenship and Immigration) [2023] Kanada Federal Mahkemesi 2023 FC 775

Shirazi Nezhad v Canada (Citizenship and Immigration) [2024] Kanada Federal Mahkemesi 2024 FC 1747

Shirkavand v Canada (Citizenship and Immigration) [2023] Kanada Federal Mahkemesi 2023 FC 1022

SM and Qadir v Secretary of State for the Home Department [2016] Yüksek Mahkeme (Göç ve İltica Dairesi) UKUT 00229 (IAC) 1

Zargar v Canada (Citizenship and Immigration) [2023] Kanada Federal Mahkemesi 2023 FC 905

